

F 5
1919

42

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱՆՈՒՅԷՆ

Հ. Գ. Բ. Գ.

შინაარსი

„ჯეჯილი“-ს საიუბილეო ნომრისა.

I. დაგძლევეთ ყველას (სურათი)	2
II. * * * საიუბილეო ლექსი შიო მღვიმელისა	3
III. ბავშებო! ანასტასია წერეთლისა.	5
IV. „ჯეჯილის“ ოცდა ათი წლის შესრულება, ეკ. გა- ბაშვილისა	7
V. ლულუ, ამბავი ივ. გომართლისა	10
VI. პატარა მეჭუჭულე, დ. კასრაძისა	19
VII. ოცდა ათი წლის თავის გამო. სურათი თანამშრომ- ლებისა	23
VIII. შაქარი, ამბავი ილია ალხაზიშვილისა	25
IX. მგელი და ლომი, იგავი დუტუ მეგრელისა	32
X. დანგრეული ოჯახი, ეკ. გაბაშვილისა (შემდეგი იქნება)	33
XI. ნახშირია ჩვენი ცხოვრება, ილ. ალხაზიშვილისა	39
XII. ძილი. სამეცნიერო ნაწყვეტები ივ. თიკანაძისა	45
XIII. პატარა ბოშა, თარგმანი ეკ. მესხისა (დასასრული შემდეგ)	47
XIV. ძამია მეცხვარე—ინდიური მოთხრობა ალ. ფაღავაძის	57
XV. თავისუფალი საქართველო ივ. გომართელისა	60

ე უ რ ნ ა ლ ი

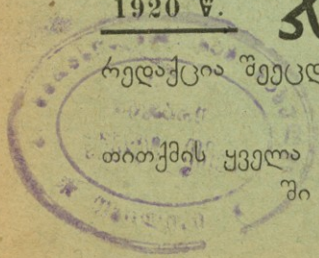
1920 წ.

ჯ ე ჯ ი ლ ი

1920 წ.

რედაქცია შეეცდება გამოვიდეს წესიერათ და ყოველი დაბრკო-
ლება აიცილოს თავიდან.

თბილისს ყველა ძველი წლების ჯეჯილები იყიდება რედაქცია-
ში და ღირს თითო წლისა 25 მან.

საქართველო

საქმეწვილო

ნახატებიანი

ჟურნალი

2857

იხარდე მწვანე ჯეჯილო,
დაბურდი, გახდი ყანაო!

ი. ღ.

საიუზილეო ნომერი

დეკემბერი 1919 წ.

ვალიყადი მერცხაათე

სტამბა ქალაქთა კავშირისა, პუშკინის ქ., 3.

1920.

დავძლეეთ ევკლას!

ცდა ათი წელიწადი
თავს დაჟუტებ მწვანე ჯეჯილს:
ზოგჯერ ქოჩორ გადავარცხნილს,
ზოგჯერ ქოჩორ გადაწეწილს.

როცა შევცრი, ნესტიანი
დღე იყო და ქარი ქროდა,
ტორტოლა ჩვენს მწვანე ჯეჯილს
ძანცვ ციდან დაძეწროდა.

ჯეჯილში რომ შევიდოდა
ინდოური თუ მის ჭუკი,
ცივად უკან აბრუნებდა
მწერის „ქვით-ქვით“-ი, მწერის ჭუკჭუკი...

ცაბ რომ ჯახეი მოიშორა
და ნისლეები მოიშინდა,
მოციმციმე მზის სსივებზე
უფრო მეტად აბიბინდა.

აბიბინდა, ახლავაკულდა,
ოქროსფერად დაძიპურდა,

ზ ა ვ უ ე ზ ო !

თი წლის წინეთ, როდესაც
ოცი წლის „ჯეჯილის“ სეიმი
იყო, მე ისე უძღურათ ვკრძნო-
ბდი ჩემ თავს, რომ მეგონა
ორიოდ წელსაც ვეღარ ავიტანდი
შრომას. მაგრამ ხედავთ, ბავშუ-
ბო, ათი წელიწადი გავიდა მას
აქეთ და მე კი ისევ მედგრად
სულით და გულით ვეშსასურე-
ბი ჯეჯილს. იცით რატომ, ჩე-

მო ჰატარებო, რა მაცოცხლებს და მამცათ მხდის!
საქმის სიეუარული, მხოლოთ სიეუარული... სიეუა-
რული.

ხომ კენახებათ მოსიეუარულე დედა როგორ დას-
ტრიალებს თავის შვილებს, შიძობს სისუსტე არ
მოერიოთ, ჯანსაღი იუვენ, კაცისარდნენ მხნეთ და
სასარგებლო აღამიანებათ. ისე მეც თქვენი დედა და
ბებია, სულ იმ ფიქრში და ცდაში ვარ, თუ როგორ
აღვსარდო თქვენში ძიობა, ერთობა და კაცთა მოე-
უარეობა და შეკავაროთ თქვენი ძვირფასი და ტურ-
ფა სამძიობლო...

ამ ოცდა ათი წლის განმავლობაში ჯეჯილის

„ჯეჯილის“ იმდა ათის წლის შესრულება.

კმა, კატო, რას მძღვე „ჯეჯილი“-სთვის?

—საროდით იქნება მსათ შენი მოთხოობა?

—ძლიერ მეჩხარება, დაუოვნება აღარ შეიძლება.

ნომერი მსათ არის და შენ ღა გეჯის!

აი სიტყვები, ბრძანება, თხოვნა, მოგონება მოვალებობის, რომელნიც მე შესმის მთელი ოცდა ათის წლის განმძავლობაში და რომელთა მოწვალებით, შედ-გავლენით ვმუშაობ ჯეჯილისთვის, ვეშხადები, ვწერ და ნებით, თუ უნებლიეთ ვასრულებ იმის რედაქტორის, —ანასტასია წერეთელის ნებისყოფას, იმის ხასიათის სიმტკიცეს, რომ სჯემე მიდიოდეს, სწარმოებდეს შეუუენებლივ, თავის დროსედ.

და მე სომ ერთი ათასთავანი ვარ იმ მუშაკთა შორის, რომელნიც „ჯეჯილს“, თანამშრომლობენ ჩვენებურად—ქართულურად დაუდევრად, ბელეშათ, თავის მოვალეობის შეუგნებლათ, დაგვიანებით. ანასტასია კი უველა ჩვენგანი უნდა აღძრას, გაამხნეოს, დროხედ კალაში ააღებინოს.

აბა ჯერ ეს სარდლობა რაღა დიროს? რამდენი შრომა, სიარული, ზოლიტიკა და ხათრიანობაა საჭირო, რომ მწერლის თავმოყვარეობა არ შეარყიო!

ასლა სსვა ჯაფა ჟურნალის გამოცემისა: მასალის გადაკითხვა, ბევრჯერ უმეცარის სეღით ნაბლჯნისა, უმეცარის გონების ნაწარმოებისა, ნომრის შედგენა, შევსება საკუთარის ნაშრომით, ბეჭდვა, კორექტურა, ფოსტაში სიარული და ათასი სსვა შრომა, რომელიც ასალგანდსაც გაუჭირდება და მერე ახლანდელ დროში, როდესაც ტინოგრაფია და ბეჭდვის საქმე გამხელდა, ქალაღდი ოქროს ფასათ ფასობს.

ანასტასია კი, წელში მოხრილი სიცივისაგან, მოკუნტული, გაღურჯებული მოძრული სეღებით, საფხულის ზალტოთი დარბის ეოჟელგან, გასაოცარის სიმხნევით ებრძვის ეოჟელ დაბრკოლებას, რომ თავისი ზირმშო შვილი, უკვე ოცდა ათის წლის დაჯაკცტებული „ჯეჯილი“, ვარდის კონასავით შეძკული და ეოჟელის ბედნიერებით აღსავსე, ზირნათლად ჩაბაროს საყვარელ მკითხველს.

თქვენ, ძვირფასო ჭრუკებო, ჯეჯილის ძეგლის
კუთხეებო, რას ეტყვიან ამ გზარ დედამაც, ამ დაუღა-
ლაჲ თქვენ მოამბეს, რომელმაც დაუძლეველი დას-
ძლია*) თავისის ზიზადის ძროძით, ენერგიით და სა-
რისტიანობით და მთელი ოცდა ათი წელიწადი ქურ-
ნაღის გამოცემა აწარმოა და აწარმოებს კიდევ სა-
ნამ ზიზადი სული უდგია?

—მადლობას, მადლობას დაუსრულებელს! მეტ-
რით თქვენ და ვიცე რომ მხოლოდ ეს თქვენი მად-
ლობა და დაუსრულებელი და გულმსურვალე ანასტა-
სიას გულს ნელსაცხებელად მიეცნობა და შეძე-
ვისთვის გაამხნევენს.

ეკ. გაბაშვილისა.

*) „ჯეჯილი“ ერთად ერთი ქართული გამოცემა, რომელმაც საზღაპრო ხანმოკლეობა ჩვენის პერიოდულის გამოცემისა გადალახა და ოცდა ათს წელს მიაღწია.

ლ უ ლ უ.

ცნობთ თქვენ ზატარა ლულუს?
არა?!

ოო, რომ იცოდეთ, რა ლამაზი, რა
ძალსაზი ძაღლია!

თქვენ იქნება დიდი გგონიათ?
ერთი ცუცქუნაა, მუშტის სელა!
იმდენათ მხატვ, რომ როდესაც ვინმე უეფოს, თა-
ვის ტანს თვითონ ვეღარა იკაფებს და სულ ძაღლა
წსტის ბურთივით.

თეთრი არის ბამბის ქულასავით, უნიძნო თეთრი.
ეურები აქვს დიდი და ჩამოქინდრული, ბაღანი
კი გძელი და სუჭუჭი, კუდი აქვს ლოკოკინასავით
დანუკული და ბანჯგულიანი.

იცით, მეტად სასაცილოა და თან ლამაზიც.
მეტის მეტად გულკეთილია, მაგრამ საძი ვინმე
არ უეგარს: უცნო სტუმარი, თაგვი და ბაყაუი.

ისეთი დიდი გული აქვს, რომ ნაკანსაც კი არ
უეადრებს თავს. დასუნავს ფეხებზე, კააქიცინებს კუდს

და შემდეგ უკან გამობრუნდება მედიდურად, თითქოს უნდა უთხრას: შენისთანა ძაღლისა მე სრულიადაც არ მეშინიაო.

თუ უცნო ვინმე დაინახა, ისეთ ეეფას მორთავს, თითქოს მელების სროვას იგეგმებო.

თუ ფრთხილად არ იუხვით ამ დროს, რასაც კი კბილს გაჭკრავს, გაიტანს ფრიწი-ფრიწინით.

ერთხელ შაღიკოს ამხანაგს ახალი შაღვარი დაუხია. საბრალო ბავში სულ ტირილით გასკდა: სახლში ვუღარ მივაღ, დედა მცემსო.

მაგრამ შაღიკოს უფროსმა დამ ისე კარგათ დაუკერა, რომ სულ აღარაფერი ეტეობოდა.

თავი არ გამოყნარება. თუ სადმე კუთხეში ან ლოგინ ქვეშ ფახუნი გაიგონა, თავს ასწევს და გვერდზე მოიქცევს, თვალებს დანჭექს, და გაქვავდება, გაინახება მცირე ხანს და შემდეგ გაძვრება.

საბრალო თავი გაქახულობ.

თქვენა გგონათ შეჭამს?

ვინ მოგახსენათ! მარტო თამაში უეფარს, მაგრამ იმდენს კი ათამაშებს უბედურ თავს, ხანამ სულ არ გააქრობს.

თავითან თუ თამაში უეფარს, სამაგიეროთ ბავაუი სძულს. დაინახავს თუ არა, დაუღრენს, დაანტება სევიდან, უბენს და სწრაფათ გაუშვებს. გადანტება ბავაუი, გადანტება ლულუც და გაუერის კვერდებში წვეტიან კბილებს. როდესაც ბავაუი მოკვდება, ლულუ დახერ-

დება, დასუნავს, ფრუტუნებს, შემოჭვრავს თათს და, რაკი დაწმუნდება ცოცხალი აღარ არისო, მიანებებს თავს და გამობრუნდება.

უკანა ფეხებზე კახერება საუცხოვოდ იცის. ერთსაათს რომ იდგეს, არ დაიღალება.

როცა დაუძახებთ, სიამოვნებისა და კმაყოფილების ნიშნად თავის ბანჯკვლიან კუდს სულ აქიცინებს.

წუწკია ნამეტანი: საშინლად უეგარს შაქარი, თხილი, წაბლი და რძე.

თხილს ხელათ კასტეხს, გამოიღებს კუდს და აკრატუნებს.

ვეელასე უფრო მას შალიკო უეგარს. ფეხის სძახედაც კი იცნობს ხოლმე და როდესაც შალიკო სკოლიდან ბრუნდება, ლულუ კიბეზე ჩაეკებება ხოლმე, აქიცინებს კუდს, სტის, წმუტუნებს და არის ერთ ამბავში.

ნამეტანი მოსიუვარულეა და, კოცნა რომ საშინლათ უეგარს, თუ კი მოახერხა, ხელებს, ნიკაჰს, ლოყებს სულ გაგილოკავსთ.

შალიკოსაც ძალიან უეგარს თავისი ლულუ.

იცით, როგორ იზავა ლულუ შალიკომ?

უქმე დღე იყო. შალიკო და მისი ამხანაგები ქალაქს კარეთ წავიდნენ სათამაშოთ.

ბურთის თამაში დაიწვეს მინდორზე. ბურთი შორს გაგორდა, შალიკო დაედევნა, ბურთი ხეში ჩავარდა, შალიკო ჩაყვა და საბრალო წმუილი შემოესმა. მი-

ვიდა, ნაკაუმი ჰაწაწკინტელა ლეკვი ნახა, თვალები
არც კი ჰქონდა ახელილი და ნახევრათ ტალახში
იყო ამოთხვრილი.

საშინლათ შეეცოდა შალიკოს, აიუვანა, გაწმინდა
ცხვირსახსოცით და უბეში ჩაისვა. რამდენიმე ხანს უბე-
ში სულ კანკალობდა და თრთობდა საბრალთ ლეკვი,
თან კვნესოდა. ბოლოს, როდესაც გათბა, კანკალს
უკლო და დადუშდა.

დაბრუნდა თუ არა შალიკო სახლში, გამართა
ოჯახური თათბირი და-ძმებისა.

— იცით, თუ დედას არ ეტყვი, ერთ რამეს
გახვეწებთ.

— არ ვეტყვი, არა! დაიძახა ვუვლამ ერთ ხმად.

— დედას რათ უნდა დაფუძლოთ, ის ხომ ჩვენი
დედა არი? წარმოსთქვა ქეთომ ცოტა უკმაყოფილო
კილოთი.

— ეჰ ერთი შენც მიეღმოედები რაღაცას.

შამოუძახა შალიკომ: ჯერ ნუ ეტყვი და მერე
ვუთხრათ.

თათბირმა დაადგინა, რომ დედისათვის არაფერი
ეთქვას.

ჩაიყო შალიკომ უბეში ხელი და თან დაიწყო
კრეჭა.

ბაჰშევი ცნობის მოუვარეობამ აიტაცა.

— აბა თუ მისვდებით, რა მატყვს უბეში?

— მოკოლადი!

—კამფეტი!

—წაბლი!

—თხილი!

—ვერ მოგარტუვი ჰატრიჯანი, ვერ მოგარტუვი
 ჰატრიჯანი!

შეიქნა ერთი ქრიაბული და-ძმებისა.

—გვატყულებს, არაფერიც არა აქვს უბეში.

წამოიძახა ბოლოს ერთმა.

—როგორ არა, არა მახვს! აი თუ არა მახვს!

და გამოაცოცა შალიკამ თეთრი ჰუნტულა ლეკვი.
 ბავშების სინარულს სამსჯვარი არა ჰქონდა;
 ერთი მეორეს სტაცებდენ სელიდან, სოკი ტუჩებში
 ჰკოცნიდა, სოკი თავსე, სოკი კისერში.

—ჟუი დედა, ბრმა არი, ბრმა. წამოიძახა საბ-
 რალო კილოთი ეველასე უნცროსმა ნინომ.

—ოჰ, დაიწყო ჩრტიანი! ბრმა კი არ არის,
 ჯერ თვალები არ ახელია, გაუსწორა შალიკომ.

ნინამ თუძცა ვერა გაიგორა, მაგრამ მანც ჩა-
 ჩუძდა.

—ახლავე რომ დედას ვუთხრათ, იქნება არ დაა-
 ენოს სახლში და არ შეგვანახვიოს, თვალებს რომ
 აახელს, მაძინ ვახვენოთ, უჩნია შალიკომ.

ეს რჩევა ეველას მოეწონა, მაგრამ სად დაემა-
 ლათ.

დიდი თათბირის შემდეგ დაადგინეს, რომ შეძის
 საწვობ სარდაფში დაემაღათ.

ამდროს ლეკვმა დაიწკმუტუნა და ტუჩები ააცმა-
ცურა.

— ზუი, შია, შია! წამოიძახეს ბავშვებმა.

გამოიჩანეს რძე, დაასხეს ლაძბაქსე, ჩაუდვეს შიგ
ტუჩი ლეკვს და წარმოიდგინეთ მათი მსიარულება და
ქრიაბული, როდესაც ლეკვმა დაიწყო სვლეზა.

მოაგროვეს ნაჭრები, გაუკეთეს თბილი ბინა სარ-
დაფში, დააწვინეს ლეკვი, დაასურეს შალიკოს ძველი
ხაღტო და, როდესაც დაწმუნდნენ, რომ ლეკვი მოს-
ვენებული იყო, დატოვეს.

ასე უგლიდნენ ლეკვს რამოდენიმე დღე.

ერთ დღეს, როდესაც ბავშვები სარდაფში ჩავიდნენ, წარ-
მოიდგინეთ მათი გაკვირვება: ლეკვი გამომძვროალიყო და
დაბაჯბაჯებდა. აიუვანეს, თვალები დაჭყეტილი ჰქონდა.

აღტაცებული ბავშვები ერთი ძეორეს ეცილებო-
დნენ კოცნაში.

— სარდაფში ნუღარ დავტოვებთ. რაკი სიარული
დაიწყო, გაძვრება სადმე და დაიკარგება. გადასწევი-
ტეს ბავშვებმა: უნდა აეუვანათ ზეგით, მაგრამ ჯერ
უნდა გაეგოთ, დედა როგორ შესედავდა ასეთი სტუმ-
რის დაბინებას მათს სადგომში.

აი დედა მაგიდასთან სის და ხელსაქმობს.

ბავშვები შემოუსნდნენ გარშემო და შეჩერებიან.

დედამ გადაავლო თვალი ეკელას.

ბავშვებმა ერთმანეთს შესედეს და დაიწვეს ფრუ-
ტუჩი.

— რა დაგეძმართათ? ეკითხება დედა.

ზასუნის მაკიერ ბავშვები ფრუტუნებენ და იკრიჭებიან.

ერთბაშათ წამოსტენ, თითქოს ჰირობა შეუკრავთო, შამოესვიენ დედას და სოგი კისერსე კოცნის, სოგი ლოყასე, სოგი ხელებსე.

— რა მოგეჩვენათ, რა გინდათ? უკვირს დედას და თან ელიძება.

— ვიცი, ვიცი, ჩურჩხელა გინდათ.

— არა, არა დედა, ჩურჩხელა არ გვიინდა.

— აბა რა გინდათ?

— გვითხარო, რომ აგვისრულებ, რასაცა გთხოვთ.

— ძითხარით და!

— არა ვერ სიტყვა მოგვეცი, რომ აგვისრულებ.

— თავი დამანებეთ, თავი!

ბავშვები არ მოეძვენ, სანამ სიტყვა არ ჩამოართვენ, შემდეგ ეველა ერთად გაჯარდა სარდაფისკენ, ჰატარა ხანს შემდეგ შემოცვივდენ ოთახში და შადიკომ მაკიდასე დასვა ჰატარა ლეკვი.

ლეკვმა ისე დაიწყო ბობღიალი მაკიდასე, რომ ეველას სიცილი შესკდა.

— ხომ კარგია, დედა!

— ხომ ლამაზია!

ეკითხებოდნენ ბავშვები ხედისედ დედას.

ამ დღიდან ჰატარა ლეკვი განდა მუდმივი და საუვარელი წევრი ოჯახისა.

—ჩვენ ლეკვი უნდა მოვნათლოთ!

გამოუცხადა ერთ დღეს შალიკომ დანარჩენებს.

შეიქნა სასელები გამოძენა.

ზოგი მერცხალას ამბობდა, ზოგა წარბას, ზოგი ჰამტას.

ბოლოს ისევ შალიკოს რჩევა მიიღეს: ლულუ დაჯარქვათო.

თქვენა გკონათ ეს სასელი შალიკომ თვითონ მოიკონა!

სრულიადაც არა! ერთ წიგნში წავეითხა, რომ ჰატარა ძაღლს ლულუ ერქვა და ახლა გაახსენდა.

—ლულუ, ლულუ! წამოიძახა ვუელამ.

ლეკვი ჰირველ ხანებში არავითარ ეურადღებას არ აქცევდა თავის სასელს, მაგრამ შემდეგ მიეჩვია და როგორც კი დაუძახებდნენ: ლულუო, დაცქაქტა ეურებს.

ერთხელ ბავშებს დიდი შიში ანახვა ლულუმ.

გადაწვევით დაბანა და დაბანეს ტანი ცივი წყლით. ისეთი კანკალი აუვარდა საბრალო ლეკვს, რომ ციებისავით არაკუნებდა კბილებს.

დააუარეს თავსე ძალი, ჰალტო, კაბა, საბანი და ძლივს გაჭირვებით გაათბეს.

მაგრამ, როდესაც გაშრა, საუცხოვო სანახავი იყო. თეთრი, თეთრია მბამბისუღასავით.

როდესაც ლულუს ზრდა დაეტეო, ბავშები საგონებელში ჩავარდნენ: არ უნდოდათ, რომ ლულუ დიდი ტანისა ეოფიდიყო.

პატარა

მეჭუჭულე.

ბა, თინა, გენაცვალე,
მოუარე ჭუჭულებსა,
აქ მე ტიკინს დაგასვედრებ,
ნიკუზის ლამაზ ჩურჩხელებსა.

ტკბილი ქრთამის თავაზსა
დატრიალდა ჩვენი თინა,
„ჭაე-ჭაეს“ ძანლითა
ყვავ-ყორანი დაიფრინა.

აქ ქვას ესვრის ქურდ კაჭკაჭსა,
იქ ქორსა და ხარბ ძერასა,
აღარავის აღარ აცლის
ჭუჭულების დაჭერასა.

მაგრამ, შეხეთ, ამდენ დევნამ
მოაბეზრა თინას თავი,
გადანწევიტა, რომ უმოვნოს
თვის ჭუჭულებს მის სასლ-კარი.

ფიქრში სახე გაუბრწეინდა,
ტაში დაჭკრა ხითხითითა,

მობაჯბაჯე ბატის ჭუკებს
 იწვევს მეტად ტბილი სძითა.

— ჭუ-ჭუ-ჭუ-ჭუ, ჭუჭულებო,
 გენაცვალთ თქვენი თინა,
 მიდით ახლოს, მან გინოვათ
 ამ კალთის ქვეშ თბილი ბინა.

თანაც დაჯდა, სათითაოდ
 გაუშალა თავის თექა,
 თავკისური მოუგრინა,
 აღარც სუნთქვა, აღარც ფეთქვა.

— ასე არ სჯობს? შორს რა გინდათ?
 აქ მოსმოვეთ მატიტელა,
 ერთი, ორი... ჭუ-ჭუ-ჭუ-ჭუ!
 მოდით ჩქარა, მოდით ეველა!

თინა ასეთ მოგონებამ
 თუთვე ცაში ააფრინა,
 რის ქორი და ევაუ-კაჭკაჭი,
 რის ძერა და რის თრითინა!

სათითაოდ მოგუდული
 ამოდო ეველა ქვეშა,
 თავის დღეში არ უნახავს
 ამისთანა რბილი ქეჩა.

ასეთ ყოფა-სინარულში
 ტყესაც ბინდი მიეფინა;

ჩვენს ზატარა მეჭუჭუელს
მსხვერპლთა შორის მიეძინა.

ამ დროს დედა გამოხსნდება:
— რა იქენი, შვილო თინა?
დროა, სად ხარ? ამ ბნელაში
სომ რამემ არ შეგაძინა?

თინა ახტა, მოეხვია,
თანაც კოცნით ატიტინდა,
აღტაცებით ფრთა-ასსმული
შეშვიდე ცხას გადაფრინდა.

— აი, დედა, კადანთვალე,
ვევლა აქ მუავს: ერთი, ორი...
ეს მესამე... დღეს შშიერი
გავისტუმრე კაჭკაჭ-ქორი.

სულკი მიტომ, რომ ვუხერხე
თავკისერის დაგრუნითა,
ფეხსაც ველარ განდგამენ
ვერც ცოცხნით და ვერც მენითა.

მოგუდული ჭუჭულების
დანახვასე შეერთა დედა,
— რა გიქნია, — დაუკივლა,
გულს მოაწვა ბოდმა-სევედა.

უძალ მისვდა რას ნიძნავდა
თინას ლხინი და ტიტინი,

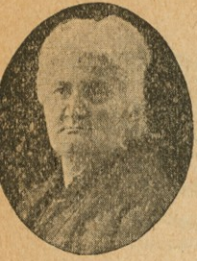
რის ჩურჩხელა, მსხალ-ატამი,
 რის ძაყვალი, რის ტიკინი!

ურტუა ერთი, ურტუა ორი,
 აუწია კაბის ქობა,
 სულ ერთიან ჩამწარს
 წარსული წლის შობა-ბზობა.

დ. კასრაძე

ოცდა ათი წლის თავის გამო.

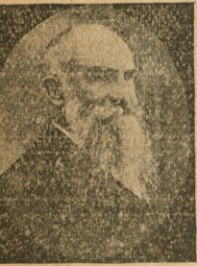

ვ. გვამაზიშვილისა.

„ჯეჯილი“-ს
თანაგებრძობები.

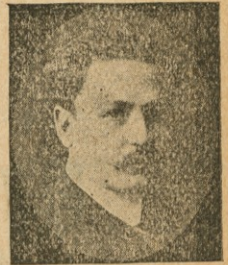
მით მღვიმელი.

ლ. ალსაჩიშვილი.

ანასტასია წერეთლისა.

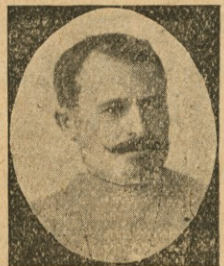
ივ. გომბართელი.

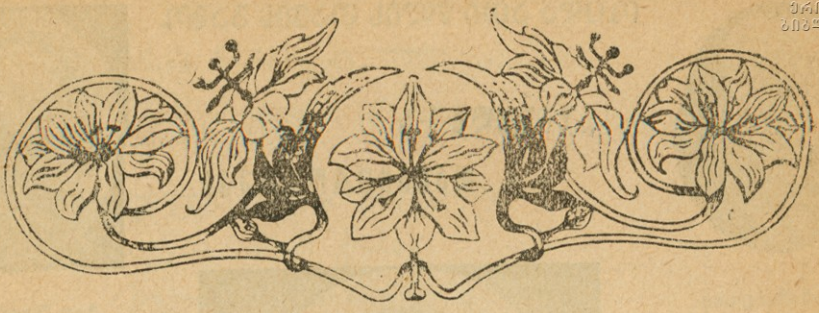
ალ. ფელაგა.

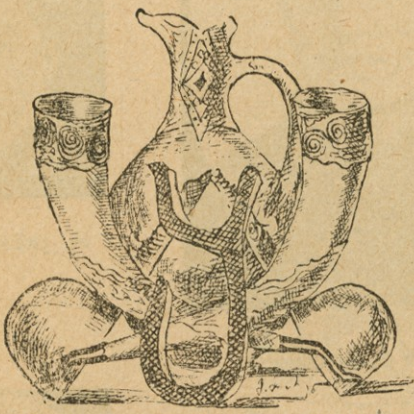
ეკ. მესხი.

თედო ბაჩიკაშვილი.

უაქარი.

მაწვილებო! წელს 30 წელიწადი შესრულდა, რაც თქვენი სინარული, საუვარელი ჟურნალი „ჯეჯილი“ გამოდის. ეს დიდი

დღესასწაულია და არა მარტო თქვენთვის, მთელი ჩვენი სამშობლოსათვის. მეც აგერ საქრით გილოცავთ თქვენ ამ დიდს სასყიმო დღეს. უსურვით „ჯეჯილის“ მოჭირნახულეს დაუღალავ მოღვაწეს დეიდა ანასტასიას გამარჯვება. — იდეგროძელს ვიდრე „მწვანე ჯეჯილი დანურდეს, გახდეს ენა“ და ოქროს თაფთავეები მოემკოს.

სოკავერ ამბობენ ვითომ განებივრებული ბავშვები მხოლოდ ქინიანობენ და იმიტომ უევართ საქარიო. წარმოიდგინეთ, რომ ქინიანობა თუ ჭირვეულობა აქ

ანაფერ შუაშია. როცა მუშუთა სტირის, თავინთ კი
 არ სტირის, იმას ბუნება უბრძანებს—იტირე! დროა
 დედამ მოგაწოოსო და რქე მოგცესო.

შაქარი და უოველგვარი შაქრეულობა საუკეთესო
 საკვებია ჯანისთვის—ნოყიერი, ადვილათ მოსანელე-
 ბელი და მეტად სასარგებლო საჭმელი. ჰირიქით, ჩვენ
 უნდა ვცდილობდეთ, რაც შეიძლება მეტი სჭამოს ბავ-
 შმა შაქარი და ვუელა სხვა ტკბილეულობაც—ნედლი
 და ხმელი ხილი.

„ჭამა ქონებასე ჰკიდა“-ო—მეცნიერების თვალ-
 საზრისით ასეა, როგორც ხევით მოვისხენიეთ, თო-
 რემ დღეს დღეობით ვიღას ეძოვება იმდენი შაქარი,
 რომ უწინდებურათ, დაუშურველათ სარჯოს, ინძაროს.
 და თუ მართლეს მათქმევინებთ, უწინდელი რუსეთი ამ
 მხრივაც ძლიერ ჩამორჩენილი იყო კანათლებულ სხვა
 ქვეყნებს. მაგალითად, ომის დაწყებამდე, რუსეთში კა-
 ცის თავსე რაღაც ოცი გირვანქა მოდიოდა წელი-
 წადში—თვეში ორი გირვანქაც კი ვერ სწვდება, მა-
 შინ როდესაც გერმანიაში თითო სულსე მოდიოდა
 ორჯერ მეტი, ხოლო დანიაში, შვეიცარიაში და ინგ-
 ლისში კაცის თავსე წელიწადში სამ ფუთამდე შაქარი
 ინარჯებოდა.

უტყუარი ფაქტია, რომ ინგლისი რუსულ შაქრით
 ღორებს ასუქებდა, რადგანაც რუსეთის მთავრობა, რა-
 ლაც უგუნურ მოსაზრებით, შინ მეტად დიდ ბაჟს ადებდა
 და გარეთ კი უბაჟოთ უშვებდა—ინგლისში რუსული

შაქარი 7—10 კან ღირდა და ჩვენში კი 15—17 კან.

ბუნებაში შაქარს მცენარენი კვიმსადებენ. რა ხილიც უნდა დამისახელოთ, შაქრის ბრალია რო ტებილია*). არის ბევრი მცენარეც, უვაჟილების სიღრმეში აქვს მომსადებული შაქარი-ნექტარი, რომელსაც ფუტკარი და სხვა მწერებიც სიამოვნებით სწოვენ. იმავე დროს მცენარეს სამაგიეროს უხდიან—უვაჟილიდან უვაჟილსე ფუტკრებს გადააქვთ სანაყოფო მტვერი, რომლითაც იგანგლებიან ნექტარის ამოწოვის დროს.

თუძცა ასე ძლიერ არის შაქარი ბუნებაში გავრცელებული, მაგრამ ქარსანა-სავოდებში შაქარს ამსადებენ მხოლოდ შაქრის ლერწმიდან და ტებულ ჭარხლიდან. სხვა მცენარენი კი, მაგალითად: ინდის ხურმა, შაქრის ნაკერხალი და სხვა, იმდენ შაქარს არ იძლევიან, რომ შრომა და ხარჯი დაჭყაროს და მოგებაც რაიმე დარჩეს მწარმოებელს.

ისიც კი საკვირველია, რომ რამდენიმე საუკუნე შაქარს მხოლოდ შაქრის ლერწმიდან ამსადებდენ. ამ მიზეზით შაქარი მარტოდენ ცხელ ქვეუბებში, ლერწმის სამშობლოში, მსადდებოდა; უმთავრესათ კი ბენგალიაში და მთელი ქვეყანაც აქედან ზიდავდა შაქარს. ბოლოს და ბოლოს მეცნიერმა ქიმიკოსებმა ძლივს მიაგნეს ტებულ ჭარხალს, რომელიც იმდენ შაქარს შეიცავს, რომ მისი წვენიდან შაქრის მომსადება ხელს აძლევს მექარხნეს ვაჭრობა-მრეწველობისთვის.

*) ბუნებაში უმთავრესათ ორ გვარი შაქარია გავრცელებული: ლერწმის შაქარი და ყურძნის შაქარი.

* *
 *

მნელა დამტკიცება, რომ შაქრის ლერწამი წინეთ შროლოდ ბენგალიაში მოდიოდა. ის კი უტუუარი ისტორიული ფაქტია, რომ შაქრის მომსადება, სერსი და უნარი წინეთ ნამდვილათ ბენგალიაში იცოდენ.

ქრისტეს დაბადებამდე 800 წლის წინეთ ჩინელებმა შეისწავლეს ეს ძვირფასი სელობა, შაქრის მომსადება, ბენგალიელებიდან. მას მერე გაიარა კიდევ 1.600 წ. და სწარსეთში დანიშნეს შაქრის ლერწმის მოყვანა და მისგან შაქრის მომსადება. უველასე ჰირფელათ სწარსელმა ექიმებმა შემოიღეს სამკურნალო შარბათების გამსადება—შაქრით წამლების გატკბილება. მათი მეცადინეობით ბევრი მწარე წამალი გაგვიტკბილეს, უმწვილებო, და თქვენც მადლობით უნდა მოიხსენიოთ მათი უკუდაფი სახელი.

სწარსეთიდან არაბისტანში გადავიდა შაქრის ლერწმის მოყვანა არაბებმაც, ხმელთა-შუა სღვაში თავიანთ ახალშენები რო გამართეს, აქ კუნძულებსე მოაშენეს შაქრის ლერწამი, ხოლო აქედან სულ ადვილი იყო ეგვიპტელებისთვის მაგალითის აღება. ამ გვარად შაქრის ლერწმის მოყვანა ძლიერ გავრცელდა სსვა ცხელ ქვეყნებშიაც. უმთავრესად კი მისიონერები, სახარების მქადაგებელნი, ავრცელებდენ ამ ძვირფას მცენარის კულტურას (მოყვანას). არა ნაკლები სამსახური მიუძღვით აგრეთვე სწავლულ მოგზაურთაც,

რომელნიც ეოკელთვის ცდილობენ განათლება და სასარგებლო ცოდნა შეიტანონ ჩამორჩენილ ქვეყნებში.

დღეს შაქრის ლერწამი დიდძალი მოჭყავთ ოსტინდიაში და ვესტინდიაში, სამხრეთ ამერიკის შეერთებულ შტატების ცხელ ქვეყნებში და სხვაგანაც. მეტადრე ინგლისთა სამფლობელოებში, სადაც კი ხელს უწყობს ჭავა და ზეადგი, შაქრის მრეწველობა ძრიელ არის გავრცელებული. აკი იმიტომაც ინგლისელი ევკლასე მეტ შაქარს სმარობს და უკეთესად იკვებება!!!...

* *
*

ტკბილი ჭარხალი აუარებელი მოჭყავთ ევროპაშიაც. მართოდენ რუსეთში, გერმანიაში და ავსტრიაში იმდენად ძლიერი შაქრის მრეწველობა შექმნეს, რომ მთლად ევროპის და აზიის ბაზარს ავსებენ შაქრით.

უცხო ტომის კაცს შეუძლია იფიქროს, ვითომ რუსეთი იყოს უმდიდრესი შაქრის ქვეყანა მთელს ქვეყნიერებაზე; ნამდვილად კი რუსეთში წინეთ 70—80 მილიონი ფუთი ძლივს მზადდებოდა. ეს რაოდენობა მართალია თანდათან იზრდებოდა და მსოფლიო ომის 1910—1911 წ. წინ რუსეთმა ბაზარში გამოიტანა თავის ქარხნებში მომზადებული 116 მილიონი ფუთი შაქარი. მაგრამ ვის რა უნდა გააწვდინოთ! ძნელათ თუ საზღვარ კარეთ იცოდენ, რომ იყო დრო, და არც თუ დიდი ხანია მას აქეთ, როდესაც შაქარი ღარიბ რუ-

სკრაში დაეთესათ შაქრის ჭარხალი, მაგრამ ძველი მთავრობა ვეკლავურს აუერხებდა, მეტადრე ჩვენში ძლიერ შესუთული იყო ვაჭრობა-მრეწველობა. ჰო და, მოაწვეთ ქარხანა, მოიტათ ჭარხალი და შაქრის მომსადება ადვილი საქმეა. სურამში ძიამბო ერთმა აკრონომმა რომ ნორჩი სიძინდი, ვიდრე ტაროს გამოიღებდეს, ბევრს შაქარს შეიცავს და ჩვენც ვაპირებთ აქ ჰლანტაციებისო და შაქრის ქარხანასაც ვმართავთო.

ამერიკაში ერთი შესანიშნავი ხე იზრდება—შაქრის ნეკერხალს ეძახიან. გასაფხულის ჰირას ამ ხის ქერქს 3—4 ადგილას სურეტენ, უმართავენ წვენი სადენ მიღებს, მასრას და აქედან ტბილი წვენი ჩადის შედგებულ ჭურჭლებში. თითო ხე უოველ წლივ 3—6 კირვანჯა შაქარს იძლევა. ამ კვარად ამერიკაში უოველ წლივ ნეკერხალის წვენიდან სამასი ათასი ფუთი შაქარი მსადდება. რასაკვირველია, ხშირად ნახავთ ამერიკელ ბავშს—მოხვევია ხეს და დედის ძუძუსებრ სწოვს მის ტბილ წვენს. ჩვენშიაც ასე ექცევიან ბავშები არეის ხის წვენს.

ბორჯომის სახელმწიფო მამულშიაც სცადეს მარმან ტბილი ნაკერხალას წვენიდან შაქრის მომსადება და მოამსადეს კიდევ, მაგრამ ძვირი ჯდება. მამ კავუმარჯოს ისევ ტბილ ჭარხალს!

ესლა ხომ კავიკეთ, ემაწვილებო, რომ ის მშვენიერი, თეთრი და ტბილი, ბროლივით წმინდა შაქარი მსადდება ჭარხლის წვენიდან. დიახ, დღეს ევ-

რონაში სამას მილიონ ფუტსე მეტი შაქარი მზადდება ჭარხლის წვენიდან...

ჩვენი სამშობლო დღეს თვითონ ზრის თავის თავის უფალი, ბატონი და პატრონი. საქართველოსთანა ბუნებით მდიდარ ქვეყანაში შთის ნაკადული-ჩანჩქერები ძალე ელექტრონით ამომრავებენ ქარსნების ჩარსს. ჩვენშიაც აგვავდება შაქრის კი არა და ეოვლისფრის წარმოება, ვაჭრობა და მრეწველობა.

ილია ალხაზიშვილი.

მგელი და ლომი.

რთხელ მგელი ცხვრის ფარას
 მიეზან და კრავსა
 ტუისკენ რომ უქნა ზირი,
 ლომს-კი წააწედა თავსა.
 „ჭა, შე წუწუკო, სად მიგაქვს?
 დაბდე ახლავეო
 ეკ ნამარცვ-ნაქურდალი,
 თორემ გაგათავუო!“
 მიაძახსა ლომმა და
 მგელმაც, შეშინებულმა,

კრავი მას მიანება
 და სთქვა, დადონებულმა:
 „როგორ არა რცხვენია,
 ძლიერი სუსტს მხაკრავსო
 და ის, ლომი, მე, მგელსა,
 მართმევს ერთ ლუკმა კრავსო?..“

დუბუ მებრელი.

დანბრეული

ოჯახი *)

(ლტოლვილთა ცხოვრებიდან)

ლექსი გიოშვილი, ელიკოს ქმარი, ბათუმის ერთ-ერთ ბანკში მსახურობდა, როდესაც ქალაქში ხმა გავარდა ოსმალთა ჯარი უკვე ქალაქის კედლებს მოუახლოვდაო, ყველა მამაკაცი თოფით ხელში ქალაქის დამცველათ გავიდა ქუჩაში. მათშორის, რასაკვირველია ალექსი გიოშვილიც. ცოლშვილს ორი სამი დღის საგზალი მიუტანა, ორი თვის წინდა წინ მიღებულ ჯამაგირი გადასცა ელიკოს და გულის კვნესით გამოეთხოვა ბავშებს და ცოლს დაუბარა:

—მაგრად იყავ, ნუ გეშინიან, ბავშებს გულს ნუ გაუტეხ, ღმერთი მოწყალეა, იქნებ შერიგება მოხდეს და განსადელი ასცდეს ჩვენ ლამაზ ქალაქს. მეც მალ-მალ მოგხედავთო და თავის სადარაჯოზედ წავიდა.

ამის შემდეგ სამი დღე გავიდა და ალექსი კი არსად სჩანდა. ომი გაძლიერებული იყო, მოქალაქენი იხიზნებოდნენ,

*) წინა ნომერში შეცდომით დაბეჭდილი იყო სათაურით „ლტოლვილები“.

დაუდო, ხელი კისერზედ გადაქდო და გაინაბა. ჩითის კაბაში გახვეული, დაღალულ დაქანცული და გულგახეთქილი, რომ დაჰკარგა თავისი პატრონი, მძინარეც კი კენესოდა და გულ ამოსკენილი ვიწვიშებდა.

მთელ ღამეს ხალხის დენა, მატარებლის წასვლა-მოსვლა არ შეწყვეტილა. ქალაქიდან ლტოლვილთ ახლა გამოქცეულ ჯარის კაცთა ბრბოც მიემატა და ვიწროობა, ერთმანეთის წინსწრება და ალაგების დაკავების სურვილმა ვაგონებში, შესაზარი ხასიათი მიიღო. დამფთხალნი ჯარის კაცნი თოფის კონდახით ებრძოდნენ ხალხს და ძალმომრეობით თვით ეწყობოდნენ ვაგონებში და თან ქალაქში ნადავლს, მოტაცებულ მრავალ ბარგს მიათრევდნენ. ხალხი სწყევლიდა, ჰკრულდა ამ მუხანათებს, ბრძოლის ველიდგან გამოქცეულ ლაშრობებს, მაგრამ ყურის მგდებელი ვინ იყო? „სული ტკბილია“, ყველა იძახოდა და მიისწრაფოდა მატარებლისკენ. და აბა ამ საშინელ წაკრა-წატანაში ყურადღებას ვინ მიაქცევდა პატარა გოგოს თავის საყვარელ გოგისთან გადახვეულს, იმის ერთგულ მცველს! გათენებისას ხმაურობა, სირბილი, ყუმბარების გრიალი, თოფის თქაფა-თქუფი სრულიად შესწყდა, რკინის გზის სადგურთან თითო ოროლა კაცი დაეხეტებოდა. მატარებლები აღარ იძროდნენ.

ასმათს გოგის ტირილზედ გამოედვიდა და. გაოცებით მიიხედ-მოიხედა. — ღმერთო ჩემო, ეს რა ამბავია? სად გაქრა დუნდგო ხალხი? რად აღარ ისმის ზარბაზნის გრიალი? და ამ უეცარმა სიწყნარემ უფრო შეაშინა. ის საჩქაროთ წამოხტა, გოგის ხელი დაავლო და სადგურის ოთახში შევარდა.

იქაც სრული სიცარიელე იყო, მხოლოდ არეულ, აქოთებულ ოთახს ალაგებდნენ ორი ბუფეტის მოსამსახურე და დაბლა ლაპარაკობდნენ: „რა უცებ შესწყდა ბრძოლა? ნეტა თუ მართალია, რომ თათრებს გაბრუნება ნემეცებმა უბრძანეს?“

— რატომაც არა! ეუბნებოდა მეორე. ნემეცები ეხლა ჩვენი მეგობრები არიან და აბა ურჯულოს რად გაგვაქეღვინებს.

— მაშ ომი გათავდა?! შეჰკვირა ასმათმა?

— მაშ ქალაქში დაბრუნება შეიძლება? აღარაფერ დაგ-

—ახლა, რას ფიქრობ? რა უნდა უყო ამ პატარებს? ფული მაინც გაგაჩნია.

—ფული? დიახ ცოტა ოდენი და ელიკომ ჯიბისკენ წაიღო ხელი და უცებ შეჰკივლა მთლად გაფითრებულმა და აკანკალებულმა:—პორტმონე, პორტმონე...

—შე ბედკრულო! რაღა გეშველება! მუხლებზედ ხელის დაკვრით სთქვა მოხუცმა.—ოთხ ითხი სული და ყოვლად უილაჯო, ამოდენა უშველებელ ქალაქში ხომ დაიღუპენით!

—ოჰ! მე უბედური, უბედური! და წაიშინა თავსა და პირში ელიკომ.

—დედა! დედა! გოგი მოიყვანა ასმათმა! შეჰყვირა ხმაურობაზე გამოღვიძებულმა ათი წლის ნატომ.—მე სიზმარში ვნახე... მაგრამ დედა რომ აცახცახებული და გაფითრებული დაინახა, წამოხტა, იმის კალთებში თავი წაჰყო და აღერსი დაუწყა: ნუ გეშინიან, დედიკო, ნუ გეშინიან! ღმერთი გვაპოვნინებს ბიჭიკოს!... მამას, ჩვენ ლამაზ სახლს...

ელიკო მხურვალეთ გადაეხვია თავის გოგონას და გულაჩუყებით საშინელი გმინვა ამოსქდა გულიდან.

—სუთ, სუთ! კვლავ ბძანების კილოთი შეუტია მოხუცმა დედა-შვილთ—დრო არ არის ტირილის და მწუხარებისათვის! მოამზადე ბავშვები, აკრიფე შენი ბარგი! ხედავ მივედით; წამზედ უნდა დავცალოთ ვაგონი, ეს მატარებელი ახლა ბაქოსკენ მიდის და ეხლავე იქით წამსვლელები შემოცვივდებიან, ბარგით გასქედენ გასასვლელს. მერე გზასაც ველარ გავიგნებთ.

—აი ამ გოგონას მე მოვკიდებ ხელს და ჩავალ ქვევით, შენ აქედან მომაწოდე ბავშვები და ბარგი. შე თვალ დამდგარო, აგრეთი გამოუცდელი, საპყარი თუ იყავ, როგორ მოდიოდი. ხუთი-ექვსი ბაღლით, არა სჯობდა ისევ იქ დაღუპულ იყავი? ბუტბუტებდა დედაბერი და თან გულმოდგინეთ შველოდა გონება დაფანტულ ადამიანს.

ორთქლმავალმა დაიკივლა და მატარებელი სიჩქარით შევიდა თბილისის სტანციის ფარდულ ქვეშ და შედგა. ხალხი შიაწვა კარებს, ყველა მიეშურებოდა, ყველას რიღასაც იმედი

ჰკონდათ, ღრდ ქალაქში შველას და დახმარებას მოელოდნენ.

გასავალი გზა შეიკრა. ბავშვები იქცლიტებოდნენ სივიწროვეში და წიოდნენ. ელიკო ძლივ-ძლივობით იმაგრებდა გულზედ მიკრულ ბაღლებს და თან ემუდარებოდა გამსვლელთ რომ საცოდავები არ გაექელათ. დედაბერი მარჯვეთ იბრძოდა, მიდიოდა წინ და თან თვალების ტრიალით ამხნევებდა სასო-მიხდილ ელიკოს, ბავშვებს უყვავებდა: სუთ, სუთ! ვერა ხედავთ მოვედით! ეხლავე გავალთ ჰაერზედ, მუხლებს გავიშლით...

და აი ელიკო თავისის სამის შვილით და რამდენიმე შეკრული ბოხჩით, სტანციის ფარდულ ქვეშ სდგას და თვალებს გაჰყეტილი ზღვასავით მომდინარე ხალხს ათვალიერებს, თავის გოგის ეძებს.

აღარ ესმის იმას მოხუცის შტრიალი, ბაღლების ხეწნა, გამვლელთა წაკრა-წაშოკვრა.

—გეთაყვათ, გეთაყვათ, ხომ არ გინახავთ პატარა გოგო, პატარა ბაღლით, შემუდარებს ელიკო გამვლელთ, რომელნიც გარცების ღიმილით უპასუხებენ და მიეშურებიან.

ექ. გაბაშვილისა.

(შემდეგი იქნება).

ნახშირია

ჩვენი ცხოვრება.

„კუმ ფეხი გამოყო: მეც ნახირ-ნახირო“ მეტყვეობით თქვენ, ნახშირი რა არის რო „ჯეჯილ-ში“ გამოუქიმიათო. დიხაც-რო მართალი ხართ, თბილისის ქუჩებში მთელი დღე ყვირიან:

„უგლიე! უგლიეო“... ყურებია გამოკვდილი, ვინ არ ვიცით ნახშირი რა არი—სამოვრისთვის ვხმარობთ, უთოში, ქურაში ვხმარობთ და სხვა... მაშ რაღა საჭიროა ნეტა თავისა და კალმის მტვრევანო.

ჰო, მაგრამ მეცნიერება-კი სულ სხვა თვალთ უცქერის ნახშირს, სულ სხვას გვეუბნება, იმას გვასწავლის, რომ ნახშირი მეტის მეტად გავრცელებულია ბუნებაში,—ნახშირით სავსე არიან ცანი და ქვეყანა: მცენარე ნახშირია, ცხოველი ნახშირია თითონ ჩვენ, მე და შენ, ნახშირი ვართ, თან ნახშირს ვსუნთქავთ, ნახშირს ვჭამთ, ნახშირს ვსვამთ, ჰაერი, ცის მნათობნი, ზღვა და ყველა წყალი და ხმელეთი, დედამიწის გულიც სავსე არიან ნახშირით. ასე გაშინჯეთ ქვებშიაც კი ურევია ნახშირი, მაგალითად კირის ქვა, მარმარილო, ცარცი და სხვ. ჭარბად შეიცავენ ნახშირს. კვლავ ნახშირია პური, შაქარი*), ხორცი, კვერცხის ცილა და სხვა ცილეული ნივთიერებანი, აგრეთვე ბოსტნეული, ღვინო, ლუდი, არაყი და ყოველივე საქმელ-სასმელი.

*) როცა სჭირდებად ქიმიურად წმინდა ნახშირი, მაშინ ქიმიურ ხერხით სწვამენ შაქარს, რომელიც ზოგჯერ გრაფიტის მაგვან ნივთიერებასაც იძლევა.

ნახშირი გვაფრენს ჰაერში, ზღვაში და ხმელეთზე. ნახშირი ატრიალებს ცხოვრების ჩარხს ქარხანა—ზავოდებში, სამჭედლოში და სხვა... ნახშირი გვინათებს, გვათბობს, ნახშირის უნარია ყოველი ცხოველის და ჩვენი ჯანის 37⁰. სითბო. და რაც დამავიწყდა ახლა თქვენ მოიგონეთ. მართლა ხალასი ნახშირია, დედაა ნახშირისა ძვირფასი თვალი აღმაზი, ბრილიანტი და თვითის შავი გრაფიტი, რომლისაგან ქანქრები მზადდება და ცის-მარე დღე ვხმარობთ. ეგ რათ გინდათ, აი ეს თეთრი ქალაღი „ჯეჯილის“ ადა ეს შავი ასო-ები ნამდვილი ნახშირია. დიაღ. ნახშირია თაფლი, თაფლის სანთელი, ნავთი, ქონი და ქონის სანთელი. ნახშირი ვარ მეც, დაგიმტკიცებთ კიდევ.—მაშ გულის ყურიანად მოუსმინოთ მეცნიერებას რასაც გვასწავლის—ვისწავლოთ და სხვასაც ვასწავლოთ.

ხის ნახშირი.

ხის ნახშირი მზადდება უხსოვარ დროიდან, ჩვენშიაც დიდი ტყეებია, იქვე სთხრიან ორმოებს და შიგ სწვამენ შეშას ისე მოხერხებულათ, რომ ნაკვერცხალი კი არ ნაცრდება, არამედ ნახშირდება. ამისთვის ორმოს ბელტებით ხურავენ და სხვ.

საუკეთესო ნახშირს იძლევა მუხა, რცხილა, ნაკერჩხალი და სხვა მაგარი, მკრივი ჯიშის ხეები*) ხოლო ქარხანა—ზავოდებში სახმარებლად უპირატესობას აძლევენ სუბუქი ხის ნახშირს, მაგალითად არყის ხის ნახშირი ხახუტია, მშატეა და საუკეთესოა ზავოდებისთვის. ჩვენი მჭედლებიც უფრო ფიჭვის ნახშირს ეტანებიან—ცხარე ცეცხლი იცისო. რაღა თქმა უნდა ჩვენში ყველა დიასახლისმა იცის, რომ სამოვრისთვის მუხის ნახშირი უმჯობესია.

საზოგადოთ ხის ნახშირს და მეტადრე არყის ხისას სხვათა შორის ერთი შესანიშნავი თვისება სჭირს—ძრიელ ხარბად

*) მუხა იძლევა ნახშირს 71—74%, წიფელა 73%, არყი 68% ფიჭვი 63%, რცხილა 57% და სხვ.

შთანთქამს ხოლმე ყოველ ნაირ გაზს, თანაც ყოველივე სითხეს შესანიშნავად აცლის ფერს და სრულებით უკარგავს ცუდს სუნს. ნახშირის ამ თვისებით ხშირად და ფართედ სარგებლობენ, ზავოდსა და ფაბრიკებში. არყის ხის ნახშირს მეორედ სწვამენ, ბოლი რო გაეცლება აქრობენ, და მსხვილათ დანაყილს ჩაპყრიან ხოლმე ტილოს წოწოლა პარკში და შიგ სწურავენ მოყვითალო ფერის ხრაკიან არაყსან სპირტს. საწურავიდან ჩამოდის მშვენივრათ დაწმენდილი წყალივით უფერული და ანკარა არაყი თუ სპირტი. თანაც ცუდი სუნი და გემო სრულპით ეკარგება, რადგან ხრაკი (სიფუხა) ნახშირში რჩება. დასალევი მღვრიე წყალის დასაწმენდათაც საუკეთესო საშუალებაა და თე ნახშირს ქვიშასაც მიუმატებთ უფრო სჯობს.

დიდს ზავოდებში რომელიმე მადნეულიდან ლითონის გამოსადნობათ, (რკინა, სპილენძი და სხვ.) ხის ნახშირს დიდს უპირატესობას აძლევენ—ჩვენშიაც ხო სამკედლოს ქურა სულ ხის ნახშირით გუგუნებს.

ხორცის და ძვლის ნახშირი.

ხორცის ნახშირი მზადდება ხბოს ხორციდან, ძვლის ნახშირი ძვლებიდან — ისე პირდაპირ სწვამენ.

უმთავრესად ძვლის ნახშირი დიდი ძალი იხმარება შაქრის ზავოდებში, რადგანაც ხის ნახშირზე უფრო მეტად ჰყლავს არა სასურველ შერეულ ნივთიერებას. ძვლის ნახშირით სწმენდენ (სწურავენ) შაქრის ბადაგს და ყოველ გვარ შაქრულ სითხეს, მშვენივრად აცლის გემოს, ფერს და სუნს და გამოჰყავთ ძრიელ თეთრი ფერის შაქარი ფხვნილი და ყალიბებში შაქრის თავები*). ძვლის ნახშირს კიდევ ის კაი თვისება სჭირს, რომ შაქრის ბადაგს (სიროფს) კირის ნამცეცხვსაც აცლის.

არაყის დასაწმენდათაც ძვლის ნახშირი საუკეთესოდ ით-

*) ეხლა არ ვიცი და უწინ ჩვენში ფანატიკოსი ქალები დიდ მარხვაში ჩაის ქიშმიშით სვამდენ—შაქარი ძვლებით იწმინდება, სამარხო არისო.

ვლება. ხორცის ნახშირსაც ტექნიკაში ბევრ ნაირად ხმარობენ, აფთიაქებშიაც ინახება.

ქართული ანდაზაა: „მჯობს მჯობი არ დაეღვევა“, სისხლის ნახშირი კარგად მომზადებული და აგრეთვე კვერცხის ცილის ნახშირი, უფრო ძლიერ აცლიან ფერს და სუნს რასაც კი შიგ გასწურავენ- მაგალითად სისხლის ნახშირი ოთხჯერ ძრიელია ძვლის ნახშირზე და ორმოცჯერ უფრო ძრიელია ხის ნახშირზე ე. ი. უფრო ძლიერ კარგად სწმენდავს. სპონგი (სახმარი ღრუბელი) კარგ ნახშირს იძლევა, ხმარობენ იმავე მიზნით.

ბოლი, მკვარტლი და მური.

ბოლი იგივე ნახშირია. შესდგება ნახშირის ძლიერ პაწაწა ნამცეცებიდან. ბოლის შესუნთქვა ძრიელ მავნებელია, რადგან შეიცავს სულთამხუთავ გაზს (ნახშირშხამა გაზს (CO) თანაც თვალებს ხო საშინლად სწვამს ბოლი.

მკვარტლი იგივე ნახშირია. ძლიერ ბევრი იხმარება მკვარტლი შვე საღებავის (ფერადების) მოსამზადებლათ, ამიტო საგანგებო ქურებს აშენებენ მკვარტლის მოსამზადებლად, მოხარშულ სელის ზეთში გაღესილი მკვარტლი იხმარება სტამბებში ყურნალ-გაზეთების და წიგნების დასაბეჭდათ. უწინ ხშირად მოგვდიოდა სამზღვარ გარეთიდან წიგნები და გაზეთები შიგა და შიგ ალაგ-ალაგს ცენზურის მურით წაშლილი. რადგან ცენზორიც იმავე საღებავს ხმარობს (ზეთში გაღესილ მკვარტლს), ამიტომაც მისი ლაქის ამოღება, გადაწმენდა პრაფრით შეიძლება. ჰო და აკი ვერც კვითხულობდით რის წაკითხვასაც გვიკრძალავდენ.

ჩვენში ქვების მურს (იგივე ნახშირია), წყალში გაღესილს მელნის მაგივრად ხმარობენ სოფლებში, ხოლო ექიმი დედაკაცები გამურულ ქვების ძირზე მოღვსავენ, აზელვენ ხოლმე მალამოებს და სხვ.

ძ ი ლ ი

(სამეცნიერო ნაწყვეტები)

ისაც ბევრი სძინავს, ზარმაცს უძახიან. გადაქარბებულ ძილის მოყვარულთა შესახებ რა მოგახსენო, ჩემო პატარა მკითხველო, მაგრამ ზომიერი ძილი რომ ყველა ცხოველ არსებისათვის მიუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს, ეს კი ყოველ ეჭვს გარეშეა.

საკმარისია გავიხსენოთ, რომ ადამიანი თავის სიცოცხლის ერთ მესამედს ძილში ატარებს და ჩვენ ნათლად დავრწმუნდებით ძილის აუცილებლობაში. ძილი ადამიანის ისეთ მოთხოვნილებას შეადგენს, როგორც ჰაერი და საჭმელ-სასმელი. სწავლულებმა დაგვიმტკიცეს, რომ ცხოველები შიმშილს უფრო უძლებენ და ადვილად იტანენ, ვიდრე უძილობას. ოცი დღის დამშეულ ცხოველს ერთი მესამედი წონა აკლდება, მაგრამ ასეთ შიმშილობის შემდეგ ის მალე მოიკეთებს და გამომრთელდება. პატივცემულმა სწავლულმა ქალმა მანასეინისამ მრავალი ცდის შემდგომ დაგვარწმუნა რომ თუ ლეკვებს ხუთი დღე არ ვაძინებთ, დაიხოცებიან, რაც უნდა კარგი მოვლა და საჭმელ-სასმელი ჰქონდესთ. ადამიანს თავისთავზედ ძალ-დატანებით შეუძლიან რამდენიმე ხანს იფხიზლოს, არ დაიძინოს, მაგრამ სულ უძილოთ მაინც ვერ გასძლებს. ჩინეთში მძიმე დამნაშავეთ, თუ სიკვდილით დასჯა აქვთ მისჯილი, ნაირ-ნაირ საშვალეებით არ დააძინებენ. ასეთ სასჯელს საცოდავები ერთ კვირასაც ვერ იტანენ და კვდებიან. აი რა საჭირო ყოფილა ადამიანისათვის მშვიდი და წყნარი ძილი: ასაკში მოსულ ადამიანს, როგორც ექიმები გვასწავლიან, უშუათანა რიც-

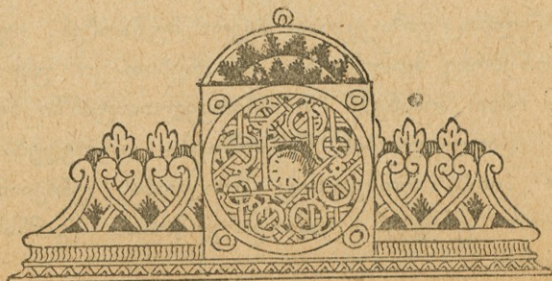
ხვით სკირია 7—5 საათის ძილი; ბავშვებმა კი უფრო მეტ ხანს უნდა იძინონ. აწ განსვენებული ჩვენი თანამემამულე პროფესორი ი. რ. თარხნიშვილის დაკვირვებით, ოთხიდან ექვსი კვირის ბავშვს მარტო ორი საათი ღვიძავს, 1—2 წლისას სძინავს 18—16 საათი. 2—3 წლამდე 17—15 საათი, ასე რომ რამდენიც ბავში იზრდება და ასაკში მოდის, იმდენი უფრო ნაკლებ ძილს თხოულობს.

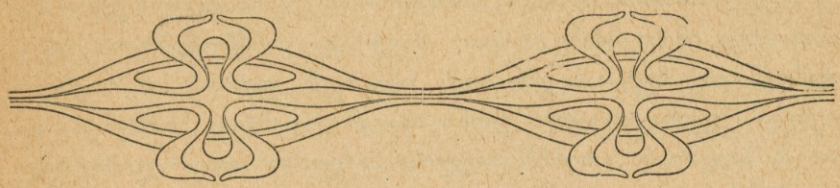
თუ ადამიანს ძილი გაუტყდა, თავის თავს კარგად ვეღარ გრძნობს; ის მოქანცული და დასუსტებულია, უჩივის თავის ტკივილს, მასვე ემჩნევა საერთოთ ძალღონის და გონებრივ მოქმედების შესუსტება და მოღლილობა, გული მისი აღრინდელათ ვერ მუშაობს. და კუჭ-ნაწლევაც საქმელს კარგათ ვერ ინელებს.

რადგან ძილი ასე საჭირო ყოფილა ადამიანისათვის, მეტი არ იქნება, ვიცოდეთ თუ რა იწვევს ძილს, ანუ სხვათერ რომ ვთქვათ რა და რამიზეზების გამო ადამიანს მოერევა ძილი და როგორ მიმდინარეობს სხვა და სხვა სასიცოცხლო მოვლენანი ადამიანის ორგანიზმში მის ძილში ყოფნის დროს. პირველ კითხვაზე გადაჭრით პასუხის მოცემა ერთობ ძნელია, რადგანაც ამ ფრიად საინტერესო მოვლენის საფუძვლიანათ შესწავლა სწავლულებმა სავსებით აქნობამდე ვერ მოასწრეს; ზოგიერთი სწავლულის აზრით ღვიძილის დროს ადამიანის სხეულში გროვდება განსაკუთრებული საწამლაფი, შხამი, რომელსაც „დაღლილობის შხამი“ დაარქვენ; მათი აზრით სწორეთ ეს შხამი ჰგერის ძილს ადამიანს და საზოგადოთ ყველა ცხოველს. ჩვენ ჯერ არ ვიცით თუ რისგან, რა ნაწილებიდგან შესდგება ეს „დაღლილობის შხამი“, ვიცით მხოლოთ რომ იმ ადამიანებს, რომელნიც ფიზიკურათ ბევრს მუშაობენ, უფრო მაგრა სძინავთ, გონებრივ შომუშავეთ შედარებით კი უფრო ფხიზლათ და ეს იმით აიხსნება რომ პირველთა ტანში ბევრათ უფრო მეტი დაღლილობის ნაწარმოები გროვდება. ამიტომ ბევრს ისეთ პირს, რომელნიც უძილობას უჩივიან, ექიმები სამკურნალოთ ურჩევენ ტანთ-ვარჯიშობას (გიმნასტიკას) და მეტ მოძრაობას.

ამ 9—10 წლის წინეთ ფრანგმა მეცნიერმა პიერონმა „დაღლილობის შხამის“ შესასწავლათ შემდეგი ცდა მოახდინა: ძალლი, რომელსაც ყელზე საყელო ჰქონდა შემობმული, მოკლევ ჯაჭვზე ჩამოაბა. ძალლი ასეთ მდგომარეობაში ვერ იძინებდა, თუმცა კი ძილი ძალიან უნდოდა. ჩამოკიდებიდან მეთვთვე დღეზე პიერონმა ძალლი მოკლა და გამოიკვლია მისი თავის ტვინის გარეთა ნაწილი—ქერქი, ამ ნაწილის უჯრედებში განსაკუთრებული ცვლილებები აღმოაჩინა. მისი აზრით ეს ცვლილება გამოიწვია ტვინში მოგროვილმა დაღლილობის შხამმა; შემდეგ პიერონმა უძინარი ძალლის ტვინი დაჭყლიტა, დაწურა და ნაწური—მეორე საღ მხიარულ ძალლს კანს ქვეშ შეუშაბუნა; ძალლს აღრე დაეტყო დაღლილობა, მოიწყინა და ღრმა ძილს მიეცა; ამ ძალლის ტვინის უჯრედებშიაც წინანდელის მგზავსი ცვლილებები აღმოჩნდა; ამ ცდებიდან პიერონს ის დასკვნა გამოჰყავს რომ ღვიძილში ყველა ცხოველის ტანში და აგრეთვე ადამიანისაში გროვდება „დაღლილობის შხამი“, რომელიც თავს იყრის ტვინში და იწვევს ძილს. ეს შხამი ძილში ყოფნის დროს დაიფანგება, დაიშლება და ჰკარგავს თავის მანებელ თვისებას და მოქმედებას ჩვენს ორგანიზმზე, ჩვენს სხეულზე. ასე ესმის ზოგიერთ მეცნიერს ძილის ანუ დაძინების მიზეზი და მისი კეთილსაყოფელი მნიშვნელობა ჩვენი სხეულისა და ჯანმრთელობისათვის. მაგრამ ამ მოვლენას—ძილს ზოგი კიდევ სხვანაირად გვიხსნის. ამაზე ჩვენ სხვა დროს გვექნება საუბარი.

3. თიკანაძე.

ზ ა ტ ა რ ა ბ ო შ ა

ამწუხარო... ანის მამაკური საქციელის შთა-
ბეჯდილია მოუთრავს მალე დაავიწყდა, ამასთან
შურდა რომ დიასახლისები ყურადღებით ეპყრო-
ბიან. მისს ბეტტიმ ბავშს ოთხი შილინგი
აჩუქა და მისი წინამძღოლის რჩევას, რომ ეს
ფული შემნახველ ხაზინაში შეენახა, არ დაუ-
ჯერა. ჯონის მდგომარეობა თან და თან უფრო

ძნელი ასატანი იყო. ბავში ისევ ისე ზარმაცობდა. ბევრს
მოუთმენდა, თუ მოუთრავის რჩევას ყურადღებას მიაქცევდა, ისკი
პირ-იქით დასცინოდა და მწყემსს დაუმეგობრდა.

თუმცა ჯონი უთაური და დაუფიქრებელი იყო, მაგრამ
ხანდისხან მაინც სწუხდა და იძახდა, რომ დიასახლისებმა გან-
გებ ჩააბარეს ის მოუთრავს, რომ თავიდან მოეშორებინათ.

სოფლის მცხოვრებლებიც ერიდებიან და „ბოშას“ უძა-
ხიან. ბავშს ეგონა, რომ მეცხვარის ძაღლის მეტი იმას მე-
გობარი არაფინა ჰყავს, არც ერთხელ არ უფიქრია, რომ სი-
ზარმაცის წინაღმდეგ ებრძოლა და თავიდან აეშორებია საყ-
ვედური. იმას რბილ თივაზე წოლა უყვარდა და მწყემსის ამ-
ბების სმენა.

ტომაზინის ქინკების ალების ნაამბობთან უმატებდა გამო-
გონილ ამბებს ზღვის ავაზაკების შესახებ, იმათ სიმამაცეზე და
თავგამოდებაზე. ეს ამბები ბავშს თავბრუსა ხვევდა უფრო,
ვიდრე მეზობლების დაცინვა და მოუთრავის სისასტიკის

წინააღმდეგ აღშფოთებდა. ის სასჯელი, რომელსაც ის სიზარმაცის გულისათვის იტანდა, სახუმარო არ იყო: სხილი ჯოხი და ამასთანვე იმისი მძიმე ხელი. მოურავი დარწმუნებული იყო; რამდენათაც მეტსა სცემს ბიქს იმისთვის უფრო სასარგებლო იქნება. ყველა სასჯელს ჯონი ხმა ამოუღებლივ ითმენდა და თავის საყვარელ ცხვრის ძაღლის მატყლში თავს დამალავდა და ჩუმად გამოიტირებდა. სამწუხაროდ, ის არა დროს არა ცდილობდა, რომ უფრო კარგი და ლმობიერი ქცევა დაემსახურებინა იმავე მოურავისა. არც მისს ბეტტის და არც პასტორის რჩევა არაფერს არა შველოდა. ჯონი ტომაზინის უმადურიც იყო. დები ვეჭილის წინასწარმეტყველობას ოხვრით იგონებდნენ.

—კოკი შეგვეჩვივა, ჯონ ბრუმიც დაქვეიანდება—იძახდნენ.

—აფსუს რომ ამასაც ქანდარაზე ვერ დავაბამთ,—ხუმრობდა პასტორი—მაშინ კისერს მაინც არ მოიტყებდა.

ეს სიტყვები მაშინ იყო ნათქვამი, როდესაც ჯონი პირველათ სახლში არ დაბრუნდა; მთელი დღე დაწანწალებდა და იმალეობდა, მოურავს დასჯირდა, და ძებნა დაუწყო, მაგრამ ის ცდილობდა თვალში არ ჩაჩხირებოდა.

საშინელი აღმოსავლეთის ქარი ჰქროდა: ზღვაზე ბურუსი იდგა და რაღაც ამღელვებელ სუნსა ჰფენდა. ეს სუნი ჯონს აღელვებდა: ხომალდებზე, ზღვის ავაზაკებზე, მაღალ იალქნებზე, გრიგალზე და ზვირთებზე ოცნებობდა. ბურუსში რაღაც გამოჩნდა, ეს მოურავის ნაცნობი ქუდი იყო, აი ჯოხიც გამოჩნდა. ჯონ ბრუმი გაიქცა, იმდენი ირბინა, მანამ ზღვის ნაპირს მიაღწია და იქ ბურუსში დაიმალა.

ბრუტიანი მეზღვაური და დედამიწის სხვა მხარე.

ჯონს სირბილისაგან ფეხები დაკაწრული ჰქონდა, როდესაც ზღვის პირას მიაღწია. მაგრამ ზღვის გამაცოცხლებელი ჰაერი იზიდავდა და ამაგრებდა მას. ბურუსი გაიფანტა, ის ზღვას გაშტერებული შესცქეროდა, ეს მისთვის ახალი სამყარო იყო,

სადაც ხალხი ცის ქვეშ სცხოვრობდა მთელი დღე, ბაწრებზე ცოცავდნენ და ამისთვის არაფერ არ უჯავრდებოდა. იმას ეგონა, რომ აქ დედა-მიწა თავდებოდა, ვერ გამოერკვია, ზღვა სად თავდება და ცა საიდან იწყება. თუ ეს შავი სუღარა, რომელიც იმის წინ გადაშლილია, ზღვა არის—სულ ვარსკვლავებით რათ არის მოფენილი. თურმე ეს განათებული მეთევზეების ნაგები იყო, რომელიც ზღვის ყურეში იდგა.

ზღვის ნაპირზე წავიდა და ნახა, რომ იქ გემები დგანან. ისინი მოლოდინზე უფრო ქუჩკუჩიანები და გაშავებული იყვნენ, მაგრამ მაინც გული არ აუცრუვდა, მწყემსის ნაამბობიდან იცოდა, რომ ვისაც გზის ფულის მიცემა არ უნდოდა ან არ შეუძლია—უნდა იმუშაოს და ფული ისე გადაიხადოს, ან ხომალდზე სადმე დაიმალოს. იმან უკანასკნელი ამჯობინა, შეძერა და საქონლის გადასაფარებლის ქვეშ დაიმალა.

ხომალდი ნახშირის გადამზიდველი იყო და დილით ლონდონში უნდა წასულიყო. როდესაც ის იბოვნეს არაფერი არ დაუშავეს, უთხრეს, რომ უკან დაბრუნებისას სახლში მიიყვანენ. ჯონს თავისი სამშობლოს სიყვარულის გრძნობა ჯერ არ ჰქონდა გაღვიძებული და ამასთანავე თავმოყვარეობა ნებას არ აძლევდა სახლში დაბრუნებულიყო. იმან მგზავრობა ირჩია.

იმან გაიცნო ერთი მრბუცებული, ბრუციანი მეზღვაური, რომელმაც ბევრი გასაოცარი ამბები უამბო. ჯონი ხომალდზე იმის თანაშემწეთ მიებარა, მეორე დღეს შორეულ ქვეყანაში უნდა გამგზავრებულიყო. ხომალდზე იმას ამხანაგი არაფერ არა ჰყავდა. ბრუციანი მეზღვაური ისეთი სასტიკი იყო, რომ მოურავი ამასთან შედარებით უფრო კეთილი და ლმობიერი ეჩვენა. ჯონი ნახევრათ ტიტველი და მშიერი ცარიელ იატაკზე დაეგდო და სთვლემდა. ამასთანავე ყველა ბრძანებას მარჯვეთ ასრულებდა, რადგან სასჯელისა ეშინოდა. ბრუციანმა მეზღვაურმა უთხრა, რომ ამ ხომალდის უფროსი სამსახურში მარტო ობლებს და უპატრონოებს იყვანს. იმან წარმოიდგინა რომ უფროსი უთუოდ კეთილი კაცი უნდა იყოს. როდესაც ხომალდი დაიძრა, ჯონმა მეზღვაურს ჰკითხა; სად უნდა დაიძინოს, იმან გაიცინა და უპასუხა. შენ თუ ჯიბით საწოლი არ მოგიტანია, საცა გინდა.

იქ დაიძინე. შენი მოადგილეებს დიდი ხანია „ეშმაკის აკვანში“ სძინავთ და იმათა შეწუხება არ შეიძლება.

როდესაც მეზღვაურების სიტყვებს შეეჩვია, გაიგო, რომ „ეშმაკის აკვანი“ ზღვის ფსკერია. მაშასადამე, იმისი მოადგილენი დაიხოცნენ „პატრონი არავინ ჰყავდათ, რომ შეწუხებულიყვნენ და ეტირათ“.

ჯონ ბრუმს დაღალულობისაგან ზეზე ეძინა. მაგრამ „ეშმაკის აკვანს“ ასცილდა. სიყმაწვილემ, ჯანმთელობამ და ქვეყნების ნახვის სურვილმა ყველაფერი მოათმენინა. ზღვის გამაცოცხლებელი ჰაერი ამაგრებდა და ამხნევებდა კიდევ. ამ ნაირათ ჯონმა დედა-მიწის მეორე ბოლოს თავი ამოჰყო.

რატომ აქ დარჩა და თავის მტანჯველებს არ გაექცა, თითონაც არ იცოდა. მართალია ბრუციანი მეზღვაური თვალყურს ადევნებდა, მაგრამ ჯონი ისეთი მარჯვე და გამბედავი იყო, რომ არაფერი არ დაუფარდებოდა. ერთხელ როდესაც ისინი ზღვის ნაპირას გამოვიდნენ მეზღვაური დაითრო. ჯონი გაიქცა და ქალაქის განაპირას გზის პირზე ჩამოჯდა.

შობა დღე იყო და, აქ კი ამ დედა მიწის ზურგზე ძალიან ცხელოდა. უცბად ნაცნობი ხმა მოესმა: „ლამაზი კოკი“.

ჯონმა თავი მალლა ასწია და ნახა, რომ ამის მახლობლად კაცი იდგა და მრავალი თუთიყუში გალიაში დამწყვდეული ჰყავდა.

ეს სიტყვები ერთმა ვარდის ფერ ქოჩრიანმა ფრინველმა წამოიძახა. თუმცა ეს თუთიყუში ძალიან ლამაზი იყო, მაგრამ ჯონის ყურადღება მეორე გალიამ მიიპყრო, სადაც თეთრი და ყვითელი ქოჩრიანი ფრინველი იჯდა. ის გაჩუმებული იყო და ბრაზიან შავ თვალებს ატრიალებდა. იმის საყვარელ თუთიყუშს ძალიან ჰგვანდა. ბავშუს გული აუფანცქალდა, თითქოს შორეულ სამშობლო ქვეყნიდამ ვიღამაც ხელი გამოუშვირა.

— აბა ერთი მიუახლოვდი და ნახავ, რა დღესაც დაგაყენებს! სთქვა გამყიდველმა, — ეს ყველა ფრინველზე, რაც კი მინახავს ბრაზიანია და დიდხანია კისერს მოუგრეხდი, ასეთი ლამაზი რომ არ იყოს.

ჯონ ბრუმმა თავის ძველ ნაცნობზე ეხლა ასე სთქვა:

—მე ეს თუთიყუში ძალიან შემიყვარდა და ისიც შემეყვარებს, როდესაც ფრინველი იმის თითს დაეტაკა და კორტნა. დაუწყო, გამყიდველმა გადინხარხარა. ჯონმა თითი არ მოაშორა და მეორე ხელს ნახად ზურგზე უსვამდა. თუთიყუშმა თავის რვა თითი გამოიშვირა, როგორც კატამ იცის, თავისი ბრტყალები და ღრინამდა, თუმცა ჰკორტნიდა, მაგრამ უფრო ნახად. თავი გალიას მიაბჯინა ისე რომ მისი ბუმბული ჯონის ხუჭუჭ თმას ეკარებოდა. გამყიდავი გაკვირვებული იყო

—როგორც ვხედავ ძმაო, შენ მაგათი დამშვიდება გცოდნია!—გინდა ამ ფრინველს მოგყიდი? შენ უფრო მეტ ფასში გაჰყიდი.

—მე ფული არა მაქვს,—უბასუხა ჯონმა.

—შენ ძალიანი ჩამოძონძილი ხარ! სთქვა გამყიდველმა და ახედ დახედა. იცი რას გეტყვი, მოდი ჩემთან დარჩი, მე შენ კარგად შეგინახამ. ათი წუთის წინად ჯონი სიხარულით შეხტებოდა, მაგრამ ესლა უფრო განაცხადა. ამ თუთიყუშმა სამშობლო სახლი მოაგონა და გული აუძგერდა და სამშობლოს სიყვარულის კაემანი აეშალა. ის მზად იყო ყველაფერი გაქირვება და სისასტიკე აეტანა, რომ ერთხელ კიდევ ლინგბორის მთები ენახა, თუ ბედი ამ ბედნიერებას არ არგუნებდა, „ემპაკის აკვანში“ ჩაწოლა ერჩივნა, იქნებ ზღვის ტალღებს სამშობლოს ნაპირებთან მიეცურებინა.

ფრინველების გამყიდველმა ფული აჩუქა და ჯონმა გემრიელათ ისადილა. მას აქეთ რაც ის გამოიქცა ასე გემრიელათ არ უქამია. ბრუციან მეზღვაურს გაჰყვა და მათი ხომალდი ისევ უკან დაბრუნდა.

სამხედრო სახლში ცხოვრება.

როდესაც თავის სამშობლო მხარეს დაბრუნდა, ჯონი ნავთ სადგურში დარჩა. რაც მოხვდებოდა იმით იკვებებოდა. ნახშირის მტვერში ან ლობის ძირში ეძინა. ამ ხან-გრძლივ მოგზაურობის დროს ყოველ დამ ესიზმრებოდა, რომ ის ფეხშიშველა მისს ბეტრის კარებთანა სდგას და თავშესაფარსა სთხოვს. თუმცა მისი ცხოვრება ძალიან მძიმე და აუტანელი იყო, მაგრამ ით-

მენდა. მთელი დღეები უსაქმურად დაწანწალებდა. ბევრი სასურველი რამ ნახა, ხომალდზე და ნავებში ცხოვრება ძალიან მოსწონდა. სახლში იმიტომ არ ბრუნდებოდა, რომ თან სცხვენოდა, თან ეშინოდა, რომ აღარ შეუშვებენ. რა პასუხს გასცემს ხალხს როდესაც, მას „მაწანწალოს“ დაარქმევენ. მოურავი როგორ შეხედება ან დები განა აპატიებენ.

ერთხელ მთელი დღე დაწანწალებდა და უცბად ქვითკირით შემოღობილ რამდენიმე შენობას მიაღდა. ალაყაფის კარები ღია იყო და თოფი მხარზე გადაგდებული დარაჯი დადიოდა. ეზოში ქალები და ბავშვები შედიოდნენ, არავინ არ უშლიდა. როცა დარაჯი კარებს მოშორდა, ჯონიც შევიდა. პირველად წამოსადეგი კაცის შეხვედრამ ძალიან გააკვირვა. ის ძალიან მაღალი ტანისა იყო, დიდრონ ფეხებზე თეთრი ფეხსაცმელი ეცვა, შავი ბალნით შემოსილი კანკები ტიტველი ჰქონდა. ფერადი ტანისამოსი ეცვა ვერცხლით მოქარგული და ზედ ფერადი ფოლაქები ბრჭყვიანობდნენ. მუცელზე ტყავის აბგა ეკიდა და, როცა დადიოდა, ენძრეოდა.

ჯონის გასაოცრად, ამ ტანადმა კაცმა, დაუძახა;

— ყური დამიგდე, უთხრა მან, სასიამოვნო ხმით, რომელიც მოურავის ხმას არ აგონებდა, მე დარაჯათა ვარ, ფულს მოგცემ, გაიქეცი და ერთი ბოთლი არაყი მომიტანე. აი აქვე კუთხეშია „ბრიტანიის მცველი“. მაგრამ ამ დროს შოტლანდელი უცბად გამოიქიმა, შუბლზე ხელი მიიღო და მერე ნელა ჩამოიღო. იმის წინ გამოიარა ყმაწვილმა კაცმა, რომელიც იმასავით იყო ჩაცმული, მაგრამ ვერცხლი და ძვირფასი ფოლაქები უფრო უბრჭყვინავდა. გვერდზე ხმალი ჰქონდა ჩამოკიდებული.

ამ ხანში ჯონმა გაქცევა და დაბრუნება მოასწრო.

— რას დგეხარ, შე სულელო? მიმართა მას ახალმა ნაცნობმა — აკი გითხარი, რომ არაყი მოგეტანა.

— აი, ბატონო.

— ძალიან მარჯვე ყოფილხარ, თუ სირბილი გინდა, მოდი ხოლმე და დავასაქმებთ. ჯონი ყოველ დღე სხვა ზარმაც და უსახლ-კარო ბავშვებთან ერთად მოდიოდა. თავისი სიმარჯვით, გონივრობით მთელი მეომრების საყვარელი შეიქნა.

უმთავრესი საქმე აქ ის იყო რომ მეომრებისთვის არაყი ეზიდნა. მოხდებოდა ხოლმე რომ რამდენიმე ათ ბოთლ არაყს ერთად მოიტანდა და არც ერთს არ გასტეხდა.

შემოდგომას ამ სახლის ყველა კუთხეს იცნობდა. ფული მოაგროვებდა და კარგა მძღორისად სჭამდა და თავის ულუფას იქვე მტხოვრებ ძალს უნაწილებდა. უნდა გამოვტყდეთ, რომ ჯონმა თავის მოვლა და სისუფთავე არ იცოდა. ძონძებში იყო გამოხვეული და ფულებს უთავბოლოდ ფანტავდა. ხშირად მეომრები არაყს მისთავაზებდნენ ხოლმე. პირველში ემწარებოდა, მერე შეეჩვია და მოსწონდა. მაგრამ მისს ბეტტის დარიგება ახსოვდა და პატიოსნებას არ ღალატობდა. არა დროს გზაზე ბოთლიდან ლუდს არ დაღევდა ხოლმე, როგორც სხვა ბავშვები და მარტო თავის ნაშოვარი ფულით სვამდა.

ერთხელ, როდესაც ცხვირ პირს უმანჭავდა მედუქნის ქალს, რომელიც გულიანად იცინოდა, არაყის ჯამი ხელიდან გაუვარდა და რამდენიმე ნაბიჯზე გადავარდა ვიღაც უზარმაზარი მთიულის წყალობით. სალდათმა მიმართა და ჰკითხა.

— ნება მიბოძეთ, ბატონო, გკითხოთ და სამართლიანათ მიპასუხეთ: მე თქვენ მთვრალი გინახივართ ოდესმე?

ჯონ ბრუმს რამდენიმე შემთხვევა ახსოვდა. უპასუხა

— მინახებხართ, მაკ-ალაისტერ.

— ხშირად?

— არ დამითვლია, მაგრამ საკმაოდ.

— არის ჩვენ ჯარში ჩემისთანა მამაცი მეომარი? ჰკითხავდა, და თან თავი მაღლა ასწია

— არა, გაცხარებული უპასუხა ჯონმა.

— როგორ გგონია შენ, რამ დამიშალა სერჟანტობა მიმელო, როდესაც ომში მონაწილეობას ვიღებდი? სად მიდის ჩემი ფულები? რა უსაბოზს ადამიანს სიმშვიდეს და ჯანმთელობას? რა ლუბავს ოჯახს ომზე უარესად? არაყი, ძმაო, არაყი! ეშმაკური არაყი! იმისი ლურჯი თვალები ბრწყინავდნენ, როდესაც ლაპარაკობდა. ჯონ ბრუმმა მაშინ უპასუხა, როდესაც ის ცოტათი დამშვიდდა.

— რატომ სმას თავს არ დაანებებთ მაკ-ალაისტერ?

მეომარი გამოიქიმა, თავისი მძიმე ხელი ბავშვს მხარზე დადო. თვალებში მწუხარება გამოიხატებოდა.

— იმიტომ, რომ არ შემიძლია. აი ხედავ ამისთანა დიდი ვარ და არ შემიძლიან. შენ თუმცა პატარა ხარ შეგიძლია და უნდა უთუოთ თავი დაანებო, მეც გიშველი.

ამ საღამოს ჯონ ბრუმი თავის სადგომში დაიბარა. ის თავის ქვეშაგებზე იჯდა და ხელში ხის ყულაბა ეჭირა.

— ფულები გაქვს? ჰკითხა მან.

ჯიბეში სამი უხალთუნი ჰქონდა, რომელიც დღეს ეშოვნა. ჯონმა ფული გადასცა. შოტლანდელობა ყულაბში ჩაყარა, დაკეტა, გასაღები ჯიბეში ჩაიღო და კულაბი ბავშვს გადასცა.

— შენ ფულებს ჩვენ აქ ჩაყვით, გასაღები მე შექნება და კულაბი შენ! როცა ბლომად ფული მოგროვდება, გავაღოთ და შენი შრომით შეგროვილი ფულით ზამთრისათვის კარგი ტანისამოსი ვიყიდოთ.

ამ დროს რამდენიმე მეომარი დუქანში მიდიოდა და დაუძახეს. მაკ-ალეისტერ კარებთან მივიდა, ცოტა ყოყმანის შემდეგ ისევ უკან დაბრუნდა.

— წადი, თუთუნნი მომიტანე, უთხრა ჯონს და ერთი უხალთუნი მისცა.

როდესაც ყმაწვილი გაიქცა ჯიბიდან დარჩენილი ფული ამოიღო და კულაბში ჩაყარა და წაიბუტბუტა: „ის თუ ვერ მოაგროვებს—მე მოუგროვებ.“

თუთუნნი რომ მიუტანა, ჩიბუხში ჩაყარა, მოუკიდა და კარებთან დაჯდა. ვინც დუქანში ეპატიჟებოდა, ყველას უჯავრდებოდა.

სადარაჯო სერჟანტის ამბავი.

ზამთარი ძალიან ცივი იყო. მეომრები ჩვეულებრივზე მეტსა სვამდნენ. ჯონ ბრუმი მთელი დღეები დუქანში გარბოდა და არაყ! უზიდავდა. ყულაბი დღითი დღე ივსებოდა. თუმცა სასტიკი თვალ-ყურის დევნა იყო შემოდებული, მაგრამ ბოთლები დაუღვევლათ ივსებოდა. ხმები იყო გავრცელებული,

რომ მალე მტერი შემოესევა. სადარაჯოები გამრავლებული იყო.

მთიული სიმთვრალეს ვერ გადაეჩვია, ჯონი კი მოარჩინა, და ისიც, როგორც მორჩილი ძაღლი, ისე ყურს უგდებდა, რომ სამხედრო წესის ძალით შემოდლებული სასტიკი სასჯელი აეცილებინა. ხშირად მთელ დოქ წყალს თავზე გადაასხამდა, როდესაც ეშინოდა, რომ მთიული უმფროსს მთვრალი არ ენახა.

ომის მოლოდინი და მტრის შემოსევა თან და თან მართლებოდა და ერთხელ მაკ ალმისტერი მოწინავე დარაჯების რიცხვში იყო დანიშნული. უფროსმა ახლო მახლო ქონი დაუქირავა და აქ დააბანაკა. მეომრები ცეცხლის გარშემო ისხდნენ და ჯვრით სდარაჯობდნენ. ჯონი ამ ქონის გარშემო ტრიალებდა და თბებოდა.

ერთხელ მაკ-ალეისტერმა ყმაწვილს ჩაუჩურჩულა:

— მე დღეს, წინა სადარაჯოში მორიგად ვარ დანიშნული ღამის ათ საათიდან. ძალიან ცივა, დღეს ერთი წვეთი არაყი არ დამიღვევია, ცოტას რომ მომიტანდე იქ სადარაჯოში, გზის გადასახვევში. ორი ვერსტი იქნება.

— საქმე სიმორგზე კი არ არის მაკ-ალეისტერ, საქმე დარაჯობაზეა, უპასუხა ყმაწვილმა. — ვაი თუ...

— აა, გეშინიან, დავსჯიან, იმიტომ რომ არაყი მომიტანე, კარგი. კარგია რომ ეგრეთი ფრთხილი ხარ.

მეომარმა პირი მიიბრუნა. მაგრამ ჯონ ბრუმს კი არ ეშინოდა, ეწყინა რომ მეომარმა მასზე ექვი შეიტანა.

ღამე ბნელი და ცივი იყო. შოტლანდელი დანიშნულ ადგილას დადიოდა. ამ დროს ვილასიც ფეხის ხმა მოესმა.

— ვინ მოდის, დაუყვირა მან

— მე ვარ, მაკ-ალეისტერ, წაიჩურჩულა ჯონ ბრუმმა

— აჰა! მოიტანე, სთქვა მეომარმა, ხომ არავეინ არ გნახა?

— არავეინ, მე ლობეების ძირში მოვძვრებოდი. აი არაყი.

თუ ღმერთი გრწამს, გაფრთხილდი

— ნუ გეშინიან! მე მარტო ხელებს დავისრესამ რომ გავითბო. ცივა, ხელები მეწვის. წადი კარავში დაიშალე, რომ არავეინ არა გნახოს, ყმაწვილი ფრთხილათ გაბრუნდა და მოდარეჯეების სახლში შევიდა. მეომრები ცეცხლის გარშემო ისხდნენ.

ოფიცერი მეორე ოთახში წერილსა სწერდა. სერჟანტი ნელის ხმით ამბავს უამბობდა და ყველანი ყურადღებით ისმენდნენ. ჯონმაც ყური დაუგდო.

ამბავი სერჟანტის მეგობარს შეეხებოდა. ისინი ერთ სოფლიდან იყვნენ და ერთად იზრდებოდნენ. შემდეგ ორივენი ერთ და იგივე რაზმში მსახურობდნენ. ერთხელ ცივ ღამეში სერჟანტის მეგობარი დარაჯად იყო დანიშნული, დაიფრა და დაეძინა. ოფიცერმა, რომელიც დარაჯებს ათვარიელებდა მძინარეს მოასწრო, მეომარი სამხედრო სასამართლოში მისცეს და დახვრიტეს.

სერჟანტს ხმა აუკანკალდა და ოფიცერის ხმამ, რომელიც დარაჯებს ათვარიელებდა, ამბავი გააწყვეტინა.

მეომრები ზეზე წამოხტნენ კარში გამოცვიდნენ, რომ თავიანთი წესი შეესრულებინათ, ოფიცერი ისევ თავისი წერილის წერას შეუდგა.

ვილკამ ჯონ ბრუმი დაუძახა რომ შეშა შეეკეთებინა, მაგრამ ის აქ აღარ იყო.

სერჟანტის ნაამბობმა შიში აღუძრა თავის მეგობარ მაკ ალაისტერის შესახებ. განა შესაძლებელი იყო, რომ ის მოითმენდა არაყს არ დაღვედა? განა ნასვამი კაცისთვის ამ სიციფეში დაძინება ძნელია? ოფიცერი კი ხშირად ათვარიელებდა!

ჯონს თითქოს ესმოდა შემდეგი სიტყვები: „ვინ მოდის?“ „მეთვალყურე!“ „რომელი?“ „დიდი!“ „შესდები!“ „დანიშნული ნიშანი სთქვი“ უპასუხებენ თუ არა ამ სამ-გზა გადასახვევში? ჯონი კანკალმა აიტანა. იმას თვალწინ წარმოუდგა თვალახვეული თავისი მეგობარი და საშინელი ბრძანება. ის ისარივით თოვლით მოფენილ მინდვრებზე გაექანა, ეს უფრო მოკლე გზა იყო. ის გარბოდა, ხანდისხან გზიდან ცხენის ფეხის ხმა ესმოდა, ეს უფრო აჩქარებდა. ბოლოს ცხენის ფეხის ხმა შესწყდა და უკან ჩამორჩა.

როდესაც სამი გზის გადასახვევს მიაღწია, ნახა, რომ მაკ ალაისტერს თხრილში ეძინა.

როდესაც შტაბ-ოფიცერი მივიდა სამი გზის გადასახვევთან, უზარმაზარი მთიული კოშკივით გამოქიმული იდგა და მარტო ქულის კალამზე თოვლი ჰქონდა.

(დასასრული იქნება).

ე. ჯ. მესხი.

ძამია მეცხვარე*).

(ინდიური მოთხრობა)

იდი ტყის ნაპირას სცხოვრობდა დედა თავის პატარა ვაჟით. ვაჟს კობალა ერქვა.

როდესაც ყმაწვილი ხუთი წლისა გახდა, დედამ მისი სასწავლებელში მიცემა დააპირა და უნდოდა ახალი ტანისამოსი შეეკერა ბავშვისთვის. დედა ძლიერ ღარიბი იყო, დღე და ღამე უნდა გაესწორებია, რომ შეეკრიბა საჭირო ფული.

ბოლოს მოაგროვა ფული, იყიდა ტანისამოსი და ერთ მშვენიერ დილას კობალა სკოლისაკენ გაუდგა; თან წაიღო ქილობი. დედამ მოუწნა ეს ქილობი სკოლაში დასაჯდომათ. ქილობში გახვეული იყო ორი დიდი პალმის ფოთოლი და რამოდენიმე ლერწმის კალამი.

სკოლისაკენ მიმავალ ბავშვს ტყე უნდა გაეგლო. კობალას არც ეშინოდა, არც დაღლილი იყო. გაკვეთილების შემდეგ ბავშვებთან ითამაშა, სულ დაავიწყდა, რომ შორს იდგა და აგვიანდებოდა. შებინდდა. კობალას შეეშინდა და სახლისაკენ გაიქცა. ტყეში ბნელოდა. გზა აღარ სჩანდა. კობალას შეეშინდა, შიშისაგან ფეხები ეკეცებოდა. ვეღარ მირბოდა. უცებ მოესმა დედის ხმა.

„კობალა, კობალა“.

ძლიერ გაეხარდა დედის ხმა რომ გაიგონა. როდესაც დედა დაინახა, ჩაავლო კაბაში ხელი.

მეორე დღით კობალა არ აპირებდა სკოლაში წასვლას. „მე მეგონა შენ სკოლა მოგეწონა“ უთხრა დედამ.

*) ძამია მეცხვარე—ბუღდაა.

„მომეწონა, როგორ არა! მაგრამ მეშინია ტყეში მარტო ვავლა“. დედა ძლიერ ღარბი იყო— მოსამსახურის დაქირავება არ შეეძლო. სწყინდა, რომ ბავში უსწავლელი რჩებოდა, უეცრად რალაც აზრმა გაუელვა და უთხრა შვილს:

„ნუ გეშინიან, კობალა. შენ ტყეში ძამია გყავს—მეცხვარე. დაუძახე მას. ის შენ გამოგყვება და არაფრის აღარ შეგეშინდება“.

ეს რომ კობალამ გაიგონა დამშვიდდა, გამხიარულდა და სკოლისაკენ გასწია. ტყეში რომ მიდიოდა, ხმა მალა დაიძახა: „ძამია—მეცხვარე! მოდი, ვითამაშოთო“.

ეს რომ სთქვა ბუჩქებიდან გამოვიდა დიდი ბიჭი. თავზე ფარშევანგის ფრთიანი ოქროს გვირგვინი ედგა. ბიჭმა მოჰკიდა ხელი კობალას და მხიარულათ გაუდგენ გზას. შეუშინებლათ მივიდნენ სკოლასთან. დედას ეს არ გაჰკვირებია. მას ეს ჩვეულებრივ მოვლენათ მიაჩნდა. ერთხელ მასწავლებელმა უთხრა ბავშვებს: „დღესასწაულს გაემართავო“.—თვითეულ მოწაფეს მისთვის საჩუქარი უნდა მიეტანა. ასეთი იყო ჩვეულება, რადგანაც მასწავლებელი ჯამაგირს არ იღებდა. მოწაფეების მშობლები წელიწადში ერთხელ უგზავნიდნენ მას სანოვავს, ტანსაცმელს და ცოტაოდენ ფულსაც.

როცა პატარა კობალა სახლში დაბრუნდა, უთხრა დედას:—

„ხვალ ჩვენ კეთილ მასწავლებელს დღესასწაული აქვს. რა ვაჩუქო?“

დედა შეკრთა. არაფერი არა ჰქონდა მასწავლებლისათვის.

დაფიქრდა და უთხრა შვილს „ხვალ სკოლაში რომ წახვალ, ძამიას სთხოვე საჩუქარი მასწავლებლისათვის“.

დილით ტყეში ორთავენი ცელქობდნენ. უცებ კობალას მოაგონდა საჩუქარი და უთხრა ძამიას:

„საყვარელო ძამია, ეგებ რამე მომცე მასწავლებლისათვის: დღეს ხომ მისი დღესასწაულია“— „რა მოგცე“, უპასუხა ძამიამ,— „მე ხომ ღარბი მეცხვარე ვარ... მაგრამ მოიცადე...“

ის გაიქცა ტყეში და ჩქარა დაბრუნდა. ხელში პატარა ქოთანი ეჭირა, რძით სავსე.

„აი, რისი მოცემა შემიძლია, სთქვა მან,— „წაუღე მასწავლებელს.““

კობალას ძლიერ მოეწონა საჩუქარი. როდესაც სკოლაში მივიდა, და დაინახა, რა ჰქონდათ მოტანილი სხვა ბავშვებს, ცოტა არ იყოს შეკრთა. ამხანაგები კი დასცინოდნენ. კობალა ატირდა. მასწავლებელმა გაიგო მიზეზი და უთხრა— „რამშენიერია შენი საჩუქარი, კობალა.“ თვალცრემლიან კობალას გაეცინა, ამხანაგებმაც დაანებეს თავი დაცინვას. მასწავლებელმა აიღო კობალას ქოთანნი და გადაასხა რძე დიდ ჭურჭელში. ქოთანი არ ცარიელდებოდა. დიდი ჭურჭელი რამდენჯერმე აივსო. მასწავლებელი კობალას რძით გაუმასპინძლდა ყველა მოწაფეებს. რძე კი არ ილეოდა.

„რას ნიშნავს ეს? ჰკითხა მასწავლებელმა, სად იშოვე ეს რძიანი ქოთანი?.

„მე ეს ძამიამ მომცა.

„რომელმა? შეეკითხა მასწავლებელი.

— იმან, ვინც მუდამ მეთამაშება და რომელსაც სკოლაში მივეყვარ. მას თავზე ოქროს გვირგვინი ადვას-ფარშევანგის ფრთით შემკული, ხელში კი საკრავი უჭირავს, რომ გამაცილებს, უბრუნდება ტყეს და თავის ძროხებს.

სახლში რომ ვბრუნდები, ის ისევ მეთამაშება.

„წამიყვანე შენ ძამიასთან“, სთხოვა მასწავლებელმა. მან კობალას ხელი ჩაჰკიდა, ისინი წავიდნენ ტყეში.

ძამია არ სჩანდა.

— „ძამია, ძამია, სადა ხარ“, უძახოდა კობალა.

არავინ მოდიოდა. მაშინ მასწავლებელმა იფიქრა— კობალამ მამატყუილაო და მკაცრად შეხედა ბავშვს. კობალას შეეშინდა, თვალელებზე ცრემლები მოადგა და ატირებული ხმით დაუძახა ძამიას:

„ძამია, მოდი, ძამია, ამათ ჰგონიათ, რომ მე ტყუილს ვამბობო.“

მაშინ შორიდან მოისმა ხმა: „შვილო ჩემო, ჩემს სახეს ვერ ვაჩვენებ, შენ მასწავლებელს დიდი ლოდინი დასჭირდება... ცოტანი არიან შვილები, რომლებსაც შენისთანა დედა ჰყავთ...“

თავისუფალი საქართველო.

ქვენ ხომ გაგიგონიათ სახელმწიფო?
აი თუნდა სპარსეთის სახელმწიფო,
ოსმალეთის სახელმწიფო, დანიისა,
ისპანიისა და სხვ.

დიდ სახელმწიფოს კიდევ იმპერია
ის უწოდებენ. ჩინეთის იმპერია,
ბრიტანეთის იმპერია და სხვ.

ყოველ სახელმწიფოსა აქვს თავისი
მიწა-წყალი, თავისი სამზღვრები,

თავისი ქვეშევრდომები, და თავისი მთავრობა,

საქართველოც უწინ ცალკე სახელმწიფოს წარმოადგენდა. მეთორმეტე საუკუნეში—თამარ მეფის დროს—მთელი საქართველო ერთი მთლიანი და განუყოფელი სახელმწიფო იყო. შემდეგ და შემდეგ შინაური, არეულობისა და გარედან შემოსეული მტრების წყალობით საქართველო დაირღვა, დასუსტდა და რამოდენიმე სახელმწიფოთ გაიყო: ქართლი ცალკე სახელმწიფო იყო. რადგანაც თვითონ ქართლი ძალიან დიდ სივრცეს არ წარმოადგენს, ამისთანა პატარა სახელმწიფოს სამეფო ეწოდება. კახეთი ცალკე სამეფო იყო, იმერეთი ცალკე.

ამ ას ორმოცი წლის წინეთ ქართლ-კახეთი იყო ერთი სამეფო და მეფობდა ერეკლე მეორე. იმერეთი-კი ცალკე სამეფო იყო და იქ მეფობდა სოლომონი.

ერეკლე ძლიერი მეფე იყო, სულ მუსრს ავლებდა მტრებს, მაგრამ მტრები—ოსმალები და სპარსელები—არ უსვენებდნენ და არა.

თუ კარგი მფარველი და მეგობარი არ ვიშოვნე, მტერი ჩემ ქვეყანას არ მოასვენებსო, იფიქრა ერეკლემ და გადაწყვიტა, რუსეთს შეერთებოდა. დიდი მიწერ-მოწერისა და მოლაპარაკების შემდეგ რუსეთის დედოფალმა ეკატერინე მეორემ და ერეკლემ დასდვეს ხელშეკრულება, რომლის ძალითაც საქართველო შედიოდა რუსეთის მფარველობის ქვეშ, ხოლო რუსეთის ნაწილად არ უნდა გადაქცეულიყო: საქართველოს უნდა ჰყოლოდა თავისი საკუთარი მეფე და მთავრობა. როდესაც ერეკლე გარდაიცვალა, ტახტზე ავიდა მისი შვილი გიორგი-გიორგის მიცვალების შემდეგ, რუსეთის მთავრობამ გააუქმა ძალადობით საქართველოში მეფობა, საკუთარი მთავრობა, და საქართველო სრულიად შეუერთდა რუსეთს.

ამგვარათ ქართველებმა რუსები ქომავათ მოიწვიეს და ამათ-კი ყელში ხელი წაუჭირეს საქართველოს.

მთელი ასი წელიწადი და მეტიც რუსეთის მთავრობის ტყვე ვიყავით, მაგრამ რუსეთში რევოლუცია მოხდა, მეფე ჩამოაგდეს ტახტიდან, რუსეთი აირივ-დაირია და ოც და ექვს მაისს 1918 წელს საქართველო გახდა ისევ თავისუფალი, დამოუკიდებელი სახელმწიფო.

რათ უნდა ყოველ სახელმწიფოს თავისუფლება?

მონობასა და ტყვეობას ხომ თავისუფლება ჯობია, ეს ყველამ იცით. როდესაც სახელმწიფო თავისუფალია, მისი მცხოვრებლები უკეთესათ აწყობენ თავის საქმეებს და უფრო კმაყოფილი, უფრო ბედნიერი არიან.

თუ სახელმწიფო სხვისი მონაა და მისი ხალხი თავისუფლებას მოკლებულია, უცხო მთავრობა ავიწროებს მას და გასაქანს არ აძლევს, წინ ეღობება იმის განვითარებას, კეთილდღეობას და ბედნიერებას.

ამიტომ რევოლუცია რომ მოხდა რუსეთში და ჩვენ თავისუფლება მოვიპოვეთ, ეს მეტათ დიდი ბედნიერებაა ჩვენთვის.

ჩვენ ახლა ჩვენი საკუთარი მთავრობა გვყავს, რომელიც ჩვენი ხალხის კეთილდღეობისათვის ზრუნავს და შრომობს და სულ მალე ჩვენი მდგომარეობა გაცილებით უკეთესი იქნება, ვიდრე რუსეთის ხემწიფის ხელში იყო.

ძველი მთავრობა ჩვენს ენას სდევნიდა, ცდილობდა, რომ ჩვენი დედა ენა დაგვევიწყებია და გადაგვევარებულვიყავით, გავრუსებულვიყავით.

ჩვენი მთავრობა-კი პირიქით იმას ცდილობს, რომ ყველამ ჩვენს საკუთარ ენაზე მივიღოთ სწავლა, განათლება, განვითარება და უცხო ენებიც შევისწავლოთ, რომ უფრო მეტი ცოდნა გვქონდეს.

როდესაც ახალი სახელმწიფო არსდება, მას ბევრი რამ სჭირდება, თუ არავენ დაეხმარა, მოწყობა გაუჭირდება.

ვინ უნდა დაეხმაროს? ისეთი სახემწიფოები, სადაც დიდი ცოდნა არის და დიდი სიმდიდრე.

ასეთია ევროპის სახელმწიფოები: ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია; ამერიკაში-კი შეერთებული შტატები. ჩრდილოეთ ამერიკაში პატარ-პატარა სახელმწიფოები ანუ შტატები იყო. ესენი შეერთდნენ, ამოირჩიეს საერთო მთავარი მთავრობა და ამიტომ დაერქვათ შეერთებული შტატები. ჩვენთვის აუცილებელია ამათი დახმარება, რომ მოვეწყოთ. აი დღეს ჩვენში დიდი სიძვირეა ყოველისფრისა; ჩვენ არ ვიცით მიტკალის, ჩითის, მაუდის, ტყავის დამზადება, არა გვაქვს ამისი ქარხნები.

იმათ უნდა მოგვცენ ყოველივე ეს, რომ ჩვენში საქონელი გაიფუტოს, გაგვიხსნან ქარხნები და სხვა.

ამისათვის კი საჭირო იყო, რომ ამ დიდ სახემწიფოებს ეცნოთ ჩვენი თავისუფლება.

ჩვენ კი გამოვაცხადეთ ჩვენი თავისუფლება და დამოუკიდებლობა, მაგრამ რა გამოვიდა, თუ არ დაგვეთანხმებოდნენ ისინი, ვისი დახმარებაც ჩვენთვის აუცილებელია.

აი ამისათვის გაგზავნა ჩვენმა მთავრობამ ევროპაში კარლო ჩხეიძე, ირაკლი წერეთელი, აკაკი ჩხენკელი, ავალიშვილი და სხვები. ამათ უნდა მოეხერხებიათ როგორმე, რომ დიდ სახემწიფოებს ჩვენი დამოუკიდებლობა დაედასტურებიათ.

ევროპის სახემწიფოები დიდხანს არას ამბობდნენ.

ჩვენს დედა ქალაქში ინგლისის წარმომადგენლათ არის ოლივერ უორდროპი. ამისმა დამ—მარჯორი უორდროპმა ზედმიწევნით შეისწავლა ქართული ენა და ვეფხის ტყაოსანი და

სხვა ნაწარმოები ჩვენი დიდი მწერლებისა გადათარგმნა ინგლისურათ. სამწუხაროთ ეს დიდი ადამიანი, რომელმაც ასე შეგვიყვარა, მალე გარდაიცვალა, მაგრამ მას ღარჩა მეტათ. პატიოსანი და კეთილშობილი ძმა—ოლივერ უორდროპი, რომელიც ჩვენდა საბედნიეროთ ინგლისის მთავრობამ ჩვენში დანიშნა თავის წარმომადგენლათ. ეს ადამიანი დაულალავათ მუშაობდა და უმტკიცებდა თავის მთავრობას: ქართველმა ხალხმა ისეთი მშვიდობიანობა და წესიერება დაამყარა საქართველოში, რომ ის ღირსია, იცნოთ თავისუფალ და დამოუკიდებელ სახელმწიფოთო.

სწორეთ თერთმეტ იანვარს მოვიდა ევროპიდან სასიხარულო ამბავი, რომ ინგლისს, საფრანგეთს, იტალიას და სხვებს უცენიათ ჩვენი დამოუკიდებლობა.

ცხადია, ჩვენში რომ არეულობა ყოფილიყო, ევროპა არ გვიცნობდა ჩვენ დამოუკიდებლობის ღირსათ: მაგრამ ჩვენ გვყავს კარგი მთავრობა და შეგნებული ხალხი, რომელიც უჯერის და ემორჩილება ჩვენს მთავრობას, ასრულებს მის ბრძანებას.

დღეიდან ჩვენი საქართველო, ჩვენი დედა-სამშობლო სრულებით თავისუფალი და დამოუკიდებელი სახემწიფოა. რადგანაც ჩვენ მეფე არა გვყავს და არც გვინდა, ამიტომ ჩვენს სახემწიფოს ეწოდება რესპუბლიკა.

მთელმა ხალხმა აირჩია ას-ოცი კაცი, რომლებიც წარმოადგენენ დამფუძნებელ კრებას. ეს კრება იმუშავებს ახალ კანონებს ჩვენი რესპუბლიკისათვის.

დამფუძნებელმა კრებამ მოიხმო ჩვენი ხალხის ბელადი, ძველი მებრძოლი, მწერალი და დიდი მოღვაწე—ნოე ჟორდანიას და უთხრა მას: შენ ხარ მეფის მაგიერი, მთელი საქართველოს წარმომადგენელი, შენ აირჩიე მთავრობა და იყავი მისი თავმჯდომარეო. მანაც აირჩია მინისტრებათ ნოე რამიშვილი, ევგენი გეგეჭკორი, ნოე ხომერიკი, გრიგოლ ლორთქიფანიძე, კონსტანტინე კანდელაკი და რაჟდენ არსენიძე.

ნოე ჟორდანიას თავისი მინისტრებით წარმოადგენს დღეს მთელი საქართველოს მთავრობას.

ჩვენს რესპუბლიკას ჰქვია დემოკრატიული, ანუ სახალხო, რადგანაც ჩვენში კანონით წოდებები გაუქმდა-- აღარც თავადია, აღარც აზნაური, აღარც გლეხი, არამედ ყველა სწორია, ყველას ეწოდება მოქალაქე, კანონით ყველას თანასწორი უფლება აქვს და ყველა, ყველა თანასწორათ იღებს უფლებას ყოველგვარ არჩევნებში.

ეს თავისუფლება და დამოუკიდებლობა ჩვენთვის მეტად დიდი, დაუფასებელი ბედნიერებაა და ყველა ჩვენგანი უნდა ცდილობდეს, რომ განახლებულ და განთავისუფლებულ სამშობლოს ემსახუროს.

ივ. გომართელი.

ომის მსხვერპლი.

რედაქციაში იუიდება სურათი

წარსულთა ≡
≡ ხსოვნა

ფასი 5 მან.

2020

საქმაწვილო ნახატიანი ჟურნალი

ქ ე ჯ ი ლ ი

დაარსებული 1890 წ.

მიიღება ხელისმოწერა 1920 წ.

მთავრობის დახმარებით ჯეჯილი უზრუნველყოფილი იქნება.

ხელისმომწერლები დროზე მიიღებენ ჟურნალს.

ჟურნალში ორი განყოფილებაა: პატარებისათვის და მოზრდილთათვის.

წლიურათ ეღირება 100 მანეთი.

ჟურნალში მონაწილეობას იღებენ საუკეთესო ძაღვები და ახლათ შემდგარი კომისია შეეცდება ჟურნალის ნორჩ მკითხველებს მიაწოდოს საღი გონებრივი საზრდო.

მისამართი: თბილისი, საქმაწვილო ჟურნალი „ჯეჯილის“ რედაქცია (არტილერიის ქ., № 5).

რედ.-გამ. ან. წერეთლისა.

